

כוחו של דיאלוג בין-דתי

מדריך מעשי למדריכי נוער
וארגונים בנושא יישום דיאלוג
בין-דתי בפעילותם

SALTO-YOUTH

מייצג...

הסולידריות האירופי, מועצת אירופה, פורום הנוער האירופי, מדריכי נוער ומדריכים אירופיים, ומארגני הכשרה.

מרכז המשאבים SALTO-YOUTH לשילוב וגיוון
[/WWW.SALTO-YOUTH.NET/INCLUSION](http://WWW.SALTO-YOUTH.NET/INCLUSION)

מרכז המשאבים SALTO-YOUTH להכלה וגיוון, שבסיסו בפלנדריה, בלגיה, עובד בשיתוף פעולה עם הנציבות האירופית כדי לתמוך בהכללת צעירים עם הזדמנויות מועטות בתוכניות +Erasmus: "נוער בפעולה" ו"חיל הסולידריות האירופי". זה תורם ללכידות חברתית באופן כללי. ארגון SALTO להכלה וגיוון מסייע גם לסוכנויות לאומיות ולמדריכי נוער על ידי מתן הכשרה, פיתוח שיטות עבודה עם נוער והפצת מידע באמצעות ניוזלטרים. באמצעות הצעת הזדמנויות הכשרה, קידום חילופים וקיום בחינה מעמיקה של פרקטיקות הכלה וניהול גיוון, SALTO Inclusion & Diversity שואף להגביר את הנראות, הנגישות והשקיפות של מאמצי ההכלה והגיוון שלו, ולהפוך את הכלתם של צעירים עם פחות הזדמנויות ואת ניהול הגיוון החיובי לסדרי עדיפויות הזוכים לתמיכה רחבה.

למידע נוסף ולמשאבים, בקרו בדפי ההכלה והגיוון (Inclusion & Diversity) בכתובת: [.www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion](http://www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion)

'תמיכה, הזדמנויות למידה והכשרה מתקדמות במסגרת תוכניות +Erasmus: נוער בפעולה וחיל הסולידריות האירופי'. הנציבות האירופית הקימה רשת של 11 מרכזי משאבים מסוג SALTO-YOUTH במטרה ליעל את יישום התוכניות +Erasmus וחיל הסולידריות האירופי (European Solidarity Corps), ובכך להציע לצעירים הזדמנויות יקרות ערך ללמידה בלתי פורמלית.

SALTO שואפת לתמוך ביישום תוכניות +Erasmus האירופית: "נוער בפעולה" ו"חיל הסולידריות האירופי" המתמקדות בסדרי עדיפויות כגון הכללה חברתית, גיוון, השתתפות ויוזמות דיגיטליות, ירוקות וסולידריות. היא תומכת גם בשיתוף פעולה עם אזוריים כמו אזור הים התיכון, דרום מזרח אירופה, מזרח אירופה והקווקז, ומתאמת את כל פעילויות ההכשרה ושיתוף הפעולה וכלי המידע עבור סוכנויות לאומיות.

SALTO-YOUTH מספקת משאבים, מידע והכשרה לסוכנויות לאומיות ולמדריכי נוער אירופאים המתמקדים בתחומי עדיפות אירופית אלה. רוב המשאבים הללו זמינים באתר www.SALTO-YOUTH.net, כולל [לוח השנה האירופי להכשרה](#), [ארגון הכלים להכשרה ועבודת נוער](#), [מסד הנתונים של Trainers Online for Youth \(TOY\)](#), קישורים למשאבים מקוונים ועוד.

SALTO-YOUTH משתפת פעולה באופן פעיל עם בעלי עניין אחרים בתחום הנוער באירופה, כולל הסוכנויות הלאומיות של תוכניות +Erasmus וחיל

תוכן הענינים

מבוא	5
תקציר	7
הודעה אליך	8
פרק 1 - הבנת דיאלוג בין-דתי	9
פרק 2 - צעירים ואמונה	34
פרק 3 - כוחו של דיאלוג בין-דתי בעבודת נוער	45
פרק 4 - כישורים של מדריך נוער בין-דתי	57
פרק 5 - בואו נתחיל במסע הבין-דתי	66
מסקנה	94
הודעה אחרונה אליך	95
מחבר המדריך	97
מידע עריכה	98

מבוא

כיצד יכולה האמונה לשמש כמשאב ולא כחסם?
כיצד יכולים מדריכי נוער להשתלב ביעילות בדיאלוג בין-דתי במטרה להעצים
צעירים?

אלו הן שאלות מכריעות עבור כל מי שחרוט על דגלו את קידום הלכידות החברתית וההבנה ההדדית בחברות הרב-תרבותיות של ימינו. לעתים קרובות נתפסת האמונה כנושא טאבו, כזה שיש להימנע ממנו במקום לחקור אותו. פרסום זה נועד לשנות את התפיסה האמורה באמצעות אספקת כלים מעשיים ותובנות, המאפשרים למדריכי נוער לרתום את הדיאלוג הבין-דתי כאמצעי רב-עוצמה לחיבור ולהעצמה.

דיאלוג בין-דתי הוא חיוני לקידום כבוד הדדי ולכידות חברתית. הוא מקנה לאנשי מקצוע בתחום העבודה עם נוער את המתודולוגיות הדרושות להתמודדות עם גיוון דתי, לטיפול הבנה ולגישור על פערים בקרב צעירים. פרסום זה מפרט כיצד ניתן לשלב דיאלוג בין-דתי באופן יעיל ורגיש במסגרות שונות של עבודת נוער ברחבי אירופה ומחוצה לה. הדבר מהווה יתרון משמעותי עבור ארגונים המעורבים בתכניות Erasmus+ וחיל הסולידריות האירופי (European Solidarity Corps), וכן ביוזמות נוער נוספות.

המסע מתחיל בפרק 1 בהצגת מסגרת תיאורטית, המגדירה מושגי מפתח כגון אמונה, שיח ודיאלוג בין-דתי. פרק 2 בוחן את תפיסת האמונה בקרב צעירים ואת ציפיותיהם מהדיאלוג הבין-דתי. פרק 3 מתווה את העמדות, הידע והמימונויות הנדרשים ממדריכי נוער לצורך הנחיה אפקטיבית של דיאלוג בין-דתי. פרק 4 דן

תקציר

לאמונה תפקיד משמעותי בחייהם של צעירים, בפרט בקרב קהילות שהופכות למגוונות יותר ויותר בימינו. ככל שהמגוון הדתי מעמיק ומתרחב, כך הופכת האוריינות הבין-דתית למפתח הכרחי להתמודדות מושכלת עם מורכבות זו. עם זאת, בסביבות עבודה עם בני נוער, נושא האמונה נותר לא פעם בגדר טאבו, וכך הוא נדחק לשוליים במקום לזכות למקום של קבע וקבלה.

עוצמתו של הדיאלוג הבין-דתי מדגישה את החשיבות שבאימוץ פלורליזם דתי, במטרה להקנות לצעירים את המיומנויות הנדרשות לשגשוג בחברה רב-דתית. מדריך זה מעניק למדריכי נוער כלים מעשיים ותובנות לשילוב דיאלוג בין-דתי בעבודתם. הפרסום מציג מסגרת עבודה מקיפה להבנה ולניהול של דיאלוג בין-דתי, המבוססת על דוגמאות מהשטח ועל פרקטיקות מקובלות מאירופה ומחוצה לה. המסמך סוקר מושגי יסוד, את תפקידם של מדריכי נוער, מתודולוגיות מעשיות ומקרי בוחן מעוררי השראה.

בין אם הנכם בתחילת דרככם במסע הבין-דתי ובין אם שאיפתכם היא להעשיר את פועלכם בתחום, המדריך שלפניכם מתווה את הדרך לניהול דיאלוג בין-דתי בתבונה וברגישות. הדבר מהווה יתרון משמעותי עבור ארגונים המעורבים בתכניות Erasmus+ וחיל הסולידריות האירופי (European Solidarity Corps), וכן ביוזמות נוער נוספות.

ניתן להוריד פרסום זה ופרסומים נוספים של SALTO בתחום עבודת הנוער, ללא עלות, בכתובת: www.SALTO-YOUTH.net/inclusion.

בסיבות לשילוב דיאלוג בין-דתי בעבודה עם נוער, תוך התייחסות לתפיסות מוטעות נפוצות. פרק 5 מציע ייעוץ מעשי, צעדי היערכות ודוגמאות מעוררות השראה מארגונים חלוציים בתחום זה, ברחבי אירופה ומחוצה לה.

בין אם אתם בראשיתו של מסע זה ובין אם אתם כבר פעילים בדיאלוג בין-דתי, פרסום זה מעודד אתכם להעמיק את הבנתכם ולהרחיב את העשייה שלכם.

ברוכים הבאים
למסע הבין-דתי!

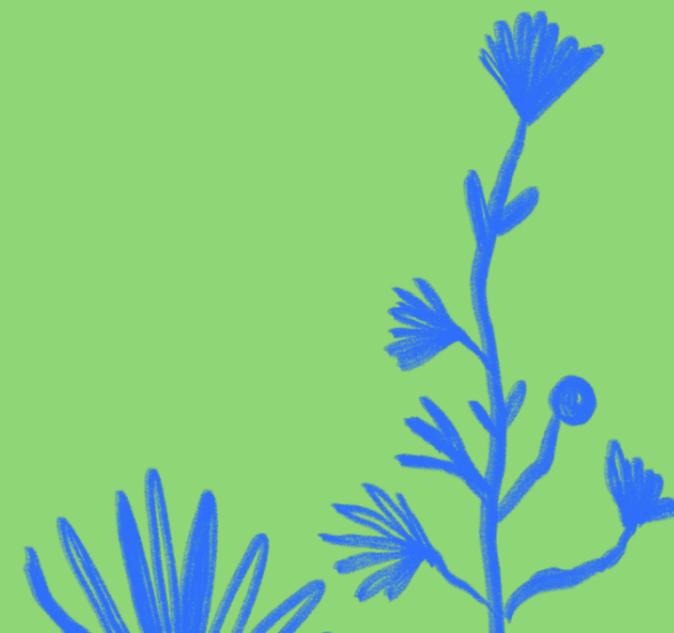
הודעה אליך

לכל המאמינים בכוחה של האהבה,

אני מזמינה אתכם להתעלות מעל לחשיבה הבינארית ומעל להבחנות של 'אתה ואני', כדי לאמץ את המושג 'אנחנו'. אם אי פעם נוכל להיות 'אנחנו', הרי שזה יימצא בעושר שבשוני בינינו, תחת המטריה שאותה אני מכנה: "אמונה" האמונה באה לידי ביטוי במגוון צורות, והיא מעוגנת בתפיסות עולם דתיות וחילוניות כאחד. ואולם, דווקא האמונה בעוצמתה של האנושות וביחסי הגומלין שבתוכה היא המאחדת אותנו ומפיחה חיים בדיאלוג הבין-דתי. הדיאלוג שלפנינו חורג מעבר לחילופי מילים; הוא מהווה מסע של הבנה הדדית וחקירת הערכים והפרספקטיבות המנחים אותנו. זוהי דרך שבה פוסעים אלו שפתחו את לבם לראות מעבר למגבלות החומה.

על כן, אני מזמינה אתכם לצאת למסע זה בזרועות פתוחות; שכן בעודכם יוצרים קשרים עם אחרים או מנחים מפגשים, תצאו גם אתם לחקירה מעמיקה יותר של עצמכם.

פאטימה (לבנון) ולואי (הולנד)

אמונה?

דת, אמונה, שכנוע פנימי עמוק, תפיסת עולם ורוחניות. מונחים אלה עשויים להיות חופפים, אך כל אחד מהם מדגיש פנים שונות של יחס האדם לרעיונות, לאלוהות וליקום.

✳ **דת** מוגדרת כמערכת סדורה של אמונות, מנהגים וכללי מוסר, המבוססת לרוב על סגידה לכוח טרנסצנדנטי או לאלוהות. הדגש מושם יותר על הקהילה (religare), שכן היא מהווה מכלול משותף של טקסים ותפיסות עולם.

✳ **רוחניות** מייצגת תחושת חיבור למהו גדול מהעצמי, שעשויה לכלול אמונה באלוהות אך אינה מחויבת לכך. היא נקשרת לרוב לחיפוש אחר משמעות, תכלית וצמיחה אישית. בשונה מהדת, הרוחניות היא פחות ממוסדת ויותר אינדיבידואלית ואישית, תוך התמקדות בחוויות פנימיות ובתהליכי טרנספורמציה אישיים.

✳ **אמונה** היא ממד אישי המשתרע הן על ההקשר הדתי והן על ההקשר החילוני. היא מתארת אמון אישי או ביטחון בדבר מה או במישהו. בהקשרים דתיים, האמונה מתייחסת לאמון או לביטחון בכוח עליון או באמת דתית.

✳ **אמונה** היא קבלה של דבר מה כנכון או כקיים. היא חלה הן על הקשרים דתיים והן על הקשרים חילוניים, כגון אמונה באהבה, אמונה בחיים לאחר

פרק 1

הבנת דיאלוג בין-דתי

תחום הלימודים הבין-דתיים מתבלט מבין כלל תחומי המחקר בהיותו התחום המקיים את הדיון הער ביותר סביב הגדרת נושא המחקר שלו. מהי הגדרתה המדויקת של דת? מהו ההבדל בין אמונה לבין דת? האם עלינו להגדיר את פעילותנו כבין-דתית, בין-רוחנית, או שמא כבין-השקפתית?

לכל הגדרה יש את המגבלות שלה. כמובן שאין בכוונתנו להציג פרסום זה כסוף פסוק בדיון על אודות ההבדלים בין המונחים. עם זאת, על מנת ליצור שפה משותפת, נפתח פרסום זה בהסבר של כמה ממושגי היסוד, המונחים והמילים המרכזיים בתחום הדיאלוג הבין-דתי.

במושג 'אמונה' על פני 'דת', מתוך רצון להתמקד בממד האישי של צעירים. כמו כן, נשתמש במונח 'גיוון דתי' כדי לתאר את נוכחותן של דתות ואמונות שונות בחברה.

חומר למחשבה

באילו מונחים אתם משתמשים עבור דת, רוחניות, אמונה, שכנוע פנימי והשקפת עולם בשפתכם?

איזה מונח עולה בקנה אחד בצורה הטובה ביותר עם העבודה שאתם מבצעים?

המוות, או אמונה בטוב ליבם של בני אדם.

★ **שכנוע פנימי עמוק** הוא אמונה מוצקה ובלתי מתערערת, המעוגנת בדרך כלל בעקרונותיו, בערכיו או בחוויות החיים של האדם. שכנועים אלו כרוכים בעמדות מוסריות או אתיות. הם תקפים הן בהקשרים דתיים והן בהקשרים חילוניים, כגון אמונות פוליטיות.

★ **תפיסת עולם** היא מסגרת מקיפה, או עדשה, שדרכה הפרט מפרש ומבין את העולם שסביבו. היא כוללת את אמונותיו, ערכיו והנחות היסוד שלו לגבי המציאות, החיים והיקום, ומעצבת את האופן שבו הוא מעניק פשר לחוויות, מקבל החלטות ומקיים אינטראקציה עם אחרים.

המונח שבו תבחרו קובע את המיקוד שתמצו להעניק לפעילותכם. אם תגדירו פעילות כ'בין-דתית' (interreligious), המוקד יהיה יותר על ההיבט הקהילתי. אם תגדירו אותה כ'רב-אמונית' (interfaith), תוכלו להדגיש את הממד האישי.

הבחירה משפיעה גם על תחושת השייכות או ההדרה של המשתתפים ועל הרכב הקבוצה בפרויקט. אם תכנו את הפעילות 'בין-השקפתית' (interworldview), כולם יוכלו להשתתף, שכן לכל אדם יש השקפת עולם מסוימת והוא יכול לדבר על מה שמעניק ערך לחייו. דבר זה חשוב במיוחד אם ברצונכם לכלול בפרויקט גם אתאיסטים, הומניסטים חופשיים וצעירים אגנוסטיים.

בפרסום זה אנו בוחנים את נושא האמונה בהקשרים דתיים. בחרנו להשתמש

עמדה מנוגדת לזו של היריב. מקור המושג במונח הלטיני 'controversus' — שפירושו להפנות לצד השני — והוא הופך כל טענה לטענה-נגדית, תוך יצירת משחק של סתירות.

הן הפולמוס והן המחלוקת עולים בקנה אחד עם המושג "*le différend*" שטבע ז'אן-פרנסואה ליוטאר, המתאר סכסוך שלא ניתן ליישבו.

הדיון, אף שהוא תחרותי, מציב רף בסיסי של כבוד הדדי המושתת לרוב על תשתית מקצועית או אינטלקטואלית משותפת; בדומה לשני מדענים המייצגים עמדות חלוקות, אך נסמכים על מתודולוגיה מדעית אחידה. דיונים כוללים בדרך כלל מנחה שתפקידו לשמור על הסדר ולמנוע הידרדרות למחלוקות או לפולמוס מיותר.

הדיון הוא קשור למושג הליטיגציה '*le litige*', המצביע על מחלוקת הטומנת בחובה אפשרות לפתרון.

הדיאלוג מתעלה מעל תבניות אלו על ידי זניחת השאיפה ל'ניצחון', ומתמקד במקום זאת בהבנה שיתופית. זהו מאמץ לחרוג מעבר ל'*מחלוקת*' (*différend*) ול'*ליטיגציה*' (*litige*) — תוך הכרה בהבדלים אך חתירה לבנייה על בסיס תובנות משותפות. הדיאלוג אינו מוחק את השוני, אלא מבקש לנווט דרכו באופן בונה.

הישאם עבד אל-ג'וואד מציע מסגרת אתית לדיאלוג המבוססת על אותנטיות, חירות, סימטריה ושיתוף — ערכים חיוניים בכל דיאלוג, ובפרט בהקשרים בין-דתיים:

למידע נוסף

שיחות מזהות (ID Talks) דיאלוג בין-דתי וזהות מאת ניאנצ'מה אוקמוה

מאמר: [שיחות מזהות \(ID Talks\) דיאלוג בין-דתי וזהות פודקאסט בספוטיפיי ואפל](#)

סרטון: [שיחות מזהות \(ID Talks\) דיאלוג בין-דתי וזהות](#)

מועצת אירופה: [דת ואמונה](#) – חלק מתוך "[קומפאס](#)": מדריך לחינוך לזכויות אדם עם צעירים

דיאלוג?

כדי להגדיר "דיאלוג", הישאם עבד אל-ג'וואד – סופר ומדריך המתמחה בדיאלוג אסלאמי-נוצרי – מעמת אותו עם צורות אחרות של חילופי דברים, כגון פולמוס, מחלוקת ועימות.

הפולמוס מייצג את הצורה האגרסיבית ביותר של חילופי דברים, ומקורו במילה היוונית '*polemos*' שמשמעותה '*ניהול מלחמה*'. במסגרת הפולמוס, כל הטקטיקות מותרות – החל מהתקפות אישיות ועד להשפלה – הכל במטרה לנצח.

קונטרוברסיה, כצעד המתרחק מהחריפות של הפולמוס, כרוכה באימוץ עקבי של

פעילות

- * אותנטיות
- * שיתוף
- * סימטריה
- * חירות

אלו הם יסודותיו של כל דיאלוג בין-דתי. אך ממש כפי ששף מיומן משדרג מנה בעזרת רכיבים סודיים, חשבו אילו תוספות ייחודיות תוכלו אתם להביא למפגש. אילו נגיעות אישיות תוסיפו כדי להעשיר את הדיאלוג שלכם?

למידע נוסף

הישאם עבד אל-ג'וואד: [מוסלמים ונוצרים – נתיבים לדו-שיח נטול תמימות או פסימיות](#)
 (Musulmans et chrétiens - Pistes pour un dialogue sans angélisme ni pessimisme)
 הישאם עבד אל-ג'וואד: [שאלות של צעירים בנושא האסלאם: מסלולן של מורה](#)
 הישאם עבד אל-ג'וואד: [עובדות דתיות למערכות סמליות: כיצד לדבר על אמונות בהקשר חילוני?](#)

- * **אותנטיות:** המשתתפים פועלים ללא כוונות נסתרות, תוך שקיפות מלאה לגבי מטרתיהם וללא רצון סמוי להמרת דת של האחר.
- * **שיתוף:** המשתתפים מתחייבים לשיתוף פתוח של מסורותיהם, מתוך כוונה לאפשר לאחרים ללמוד מהן ולהתעשר מנקודות מבט מגוונות.
- * **סימטריה:** מבטיחה כי כלל המשתתפים יחושו במעמד שווה. במידה שסימטריה מלאה אינה בת-השגה, על הדיאלוג לעסוק בגלוי בשיקוף ובאיזון של פערים קיימים, לרבות פערים הנובעים מגודל הקהילה, מגדר, מעמד חברתי או זכויות יתר.
- * **חירות:** החופש לפרוש הוא עקרון יסודי; דיאלוג מתוך כפייה אינו יעיל. הבטחת יכולתם של כל המשתתפים לפרוש מרצונם היא חיונית.

אין לטעות ולחשוב כי דיאלוג הוא 'DUO-LOGOS', מושג המרמז על שיחה בין שני אנשים בלבד. דיאלוג אינו רק שיח פשוט בין שני אנשים או יותר, אלא חליפין המעמיקים מעבר לכך. התהליך מחייב את המשתתפים להיות פתוחים לשינוי נקודות מבטם ולהעמקת הבנתם באמצעות השוואה והנגדה של השקפות עולם שונות. הדיאלוג יוצר מרחב לטרנספורמציה קולקטיבית בתפיסת העולם ובהבנה.

פעילות

גבשו הגדרה משלכם לדיאלוג בין-דתי. דאו שהיא ברורה ומדברת אל כל מי שלוקח חלק בארגון שלכם.

דפוסי דיאלוג בין-דתי

כדי להבין את הדיאלוג הבין-דתי, כדאי לסווגו לפי סוגי פעילות. מודל נפוץ שפותח על ידי הכנסייה הקתולית מתווה ארבע צורות של דיאלוג בין-דתי:

דיאלוג של חיים: סוג זה של דיאלוג מתמקד באינטראקציות יומיומיות בבתי ספר, במקומות עבודה, בספורט או בשכונות המגורים, ושם דגש על חיים משותפים וערכים אנושיים אוניברסליים, במקום על אמונה או זהות דתית. הוא שואף לחזק את הקשרים האנושיים בין המשתתפים ונחשב לדפוס נפוץ בפעילויות דיאלוג רבות.

דיאלוג של עשייה משותפת (דיאלוג חברתי-דתי): כאן, יחידים מדתות שונות

דיאלוג בין-דתי?

דיאלוג בין-דתי הוא מונח רחב המקיף סוגים שונים של מעורבות בין יחידים בני דתות שונות. אינטראקציות אלו יכולות להיות ספונטניות או מאורגנות, חד-פעמיות או מתמשכות, והן עשויות להתרחש בתוך קהילות דתיות שונות או ביניהן...

השתנות

הדיאלוג הבין-דתי הוא במהותו תהליך משנה, המעניק למשתתפים הזדמנות להעמיק את הבנתם כלפי האחר וכלפי עצמם. התחילית 'DIA' במילה דיאלוג מסמלת שינוי, ומצביעה על תמורה בממדים כגון זמן, מרחב, פרספקטיבה או הבנה.

פעילות

דרוג סוגי הדיאלוג הבין-דתי

בחנו את נוכחותו של כל אחד מסוגי הדיאלוג בארגונכם:

דיאלוג של חיים
דיאלוג של עשייה משותפת
דיאלוג של חילופים דתיים ותאולוגיים
דיאלוג של חוויה דתית ורוחנית

דרגו כל סוג, כאשר 1 מציין את השכיח ביותר ו-4 את הפחות ביותר.
הקדישו מחשבה לאופן שבו כל סוג דיאלוג משיא ערך לארגון שלכם.

כוונה

ניתן לסווג את הדיאלוג הבין-דתי גם על פי המוטיבציות המניעות את המשתתפים לקחת בו חלק. לפי מלניק (2020), ארבע הכוונות העיקריות כוללות:

מי צודק? בשיח המוכר כ'דיאלוג פולמוסי', המשתתפים ניגשים לשיחה כשהם משוכנעים בעליונותן של מסורותיהם הדתיות ושואפים לשכנע אחרים בעמדותיהם.

משתתפים פעולה במיזמים חברתיים, כגון תנועות שלום או שמירה על הסביבה. המשתתפים פועלים הן כחברים בקהילותיהם הדתיות והן כאזרחים, תוך שימת דגש על עשייה קולקטיבית, המכונה לעיתים קרובות 'דיאלוג של ידיים' (dialogue of the hands).

דיאלוג של חילופים דתיים ותאולוגיים: דיאלוג זה בוחן דמיון, שוני וסתירות בין תורות דתיות, ושואף לחילופי דברים כנים ללא כוונות המרה (דבר שאינו מהווה דיאלוג). הוא מערב לרוב בעלי השכלה דתית הדנים במורכבויות אמונתם, ומוכר כ"דיאלוג של הראש".

דיאלוג של חוויה דתית ורוחנית: המשתתפים משתפים חוויות רוחניות אישיות ותובנות מתוך פרקטיקות דתיות, כגון תפילה או מדיטציה. מפגשים אלו מתקיימים במסגרת סדנאות, שולחנות דיאלוג או מעגלי שיתוף, ומכונים בחיבה "דיאלוג של הלב".

צורות מגוונות אלו של דיאלוג בין-דתי תורמות לדו-קיום בשלום של בני דתות שונות בכל הרמות – הבינלאומית, הלאומית והמקומית. אין סדר היררכי בין הגישות הללו, ואף אחת מהן אינה ישימה באופן אוניברסלי. הבחירה בשיטה תלויה בקבוצה הספציפית, בעיתוי, בתנאים ובתוצאות הרצויות. לעיתים קרובות, גישות אלו משולבות ושזורות זו בזו הלכה למעשה כדי להעשיר את חוויית הדיאלוג.

למידע נוסף

שיחות מזהות (ID Talks) הבנת הדיאלוג הבין-דתי – מאת מג וילנואבה

מאמר: [שיחות מזהות \(ID Talks\) הבנת הדיאלוג הבין-דתי](#)
פודקאסט בספוטיפיי, [אפל וספרייקר](#)

סרטון: [שיחות מזהות \(ID Talks\) הבנת הדיאלוג הבין-דתי](#)

סרטי מלניק: [סוגי דיאלוג בין-דתי](#)

URI אירופה: [יסודות הדיאלוג הבין-דתי](#)

TEDxDU:

[The Interfaith Amigos](#) (החברים הבין-דתיים) (סרטון)

KAICIID: [מדריך לדיאלוג בין-דתי: גישור על פערים ובניית](#)
[חברות בנות-קיימא](#)

האנס גוסטפסון: [Everyday Wisdom](#) (חכמת היומיום): [לימודים](#)
[בין-דתיים בעולם פלורליסטי](#)

מי אתה? דיאלוג זה, המכונה 'הדיאלוג הקוגניטיבי', מערב משתתפים השואפים ללמוד עוד על האחר ומעמיקים את הבנתם באמונות ובתרבויות שונות.

איך נוכל לחיות יחד בשלום? זהו דיאלוג ליישוב סכסוכים, המתמקד בפתרון קונפליקטים ובטיפוח שלום בין קבוצות מגוונות.

מה נוכל לעשות כדי להפוך את העולם למקום טוב יותר? במסגרת המכונה 'דיאלוג של שותפות', המשתתפים משתפים פעולה ביוזמות לקידום לכידות חברתית ושיפור התנאים הגלובליים.

מודל זה מדגיש את הקשת הרחבה של המניעים המקרבים אנשים לדיאלוג בין-דתי, ומצביע על החשיבות שבשיתוף לא רק של אלו שכבר פתוחים ומקבלים דתות אחרות, אלא גם של אלו שעשויים לגלות התנגדות ראשונית. הנחיה אפקטיבית יכולה לקדם תמורה לעבר פתיחות, קבלה הדדית ודו-קיום הרמוני, תוך רתימת הדיאלוג הבין-דתי ככלי מחולל שינוי.

חיכוך. עם זאת, על ידי עקיפת 'הפילים שבחדר', דיאלוגים בין-דתיים עלולים להיכשל בפתרון מתחים בסיסיים, מה שמוביל לתסכול ולניתוק. במקום זאת, על דיאלוגים אלו ליצור במכוון מרחבים בטוחים להתמודדות ולחקר נושאים מורכבים אלו, תוך טיפוח הבנה עמוקה ומעורבות גדולה יותר בקרב המשתתפים.

דוגמה

דמיינו סדנה בנושא אמונה והגירה בהשתתפות עשרה אנשים, ביניהם נוצרי מפלסטין ויהודי החי בבלגיה שאמו מוצאה מישראל.

תחילה, מנחה הסדנה נמנע מהתייחסות לסכסוך הישראלי-פלסטיני ומתמקד במקום זאת בדיאלוג כללי. עם זאת, המשתתף הפלסטיני מעלה בסופו של דבר את הסכסוך באמירה הבאה:

אתם יודעים מהי מהותו האמיתית של הדיאלוג? אין מדובר רק במה שנאמר, אלא גם במה שלא נאמר. כולם בחדר הזה מחכים שנדבר על ישראל-פלסטין. אם כן, בואו ניגש לעניין.

הדבר מוביל לדיון גלוי ומאתגר. הפתיחות משנה את פני המפגש ומאפשרת למשתתפים לחלוק חוויות אישיות ותפיסות בנוגע לסכסוך, ובסופו של דבר מקרבת ביניהם באמצעות דיאלוג כנה.

אתגרים וסיכונים בדיאלוג הבין-דתי

ארגון פעילות של דיאלוג בין-דתי טומן בחובו סיכונים אינהרנטיים. ללא תכנון קפדני, אירועים אלו עלולים לחזק סטריאוטיפים בשוגג, להותיר את המשתתפים בתחושת חוסר הבנה, ולהיכשל בהתמודדות עם סוגיות הליבה הניצבות על הפרק.

נימוס מופרז

משתתפים בדיאלוג בין-דתי עלולים להסס לבטא את עצמם באופן מלא, או להימנע מכך לחלוטין, בשל חשש מפגיעה בהרמוניה או מאחזקת עמדות פוגעניות כלפי אחרים. אדיבות יתרה זו עלולה למנוע דיונים משמעותיים ולעכב את הטיפול בסוגיות הליבה.

מפגשים בין-דתיים מהווים פלטפורמה אידיאלית למציאת האיזון הנכון בין חופש הביטוי לבין כבוד דתי. טעויות הן חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה; הכרה בהן וההתמודדות איתן עשויות לחזק את הקשרים הבינאישיים בתוך הקבוצה. חיוני שהמשתתפים ירגישו כי הם יכולים להיות מעורבים באופן פתוח ללא חשש מגרימת נזק בלתי מכוון.

הימנעות מנושאים רגישים

נושאים מסוימים, כגון זכויות להט"ב, אלימות דתית או סכסוכים מקומיים, עלולים להיות כה מעוררי מחלוקת עד כי לעיתים קרובות נמנעים מהם בשיח כדי למנוע

בעוד שדיאלוג בין-דתי מתמקד לרוב באמונה, חיוני להכיר בכך שהיבטים אחרים של הזהות עדיין ממלאים תפקידים משמעותיים. בדוגמה הראשונה, ייתכן שבני הנוער יימנעו מטרמפים בשל חוסר היכרות, גילם הצעיר או עצת הוריהם נגד נסיעה עם זרים. בדוגמה השנייה, ייתכן שהסטודנטים יתנגדו למכירת עוגיות מסיבות כגון גורמים סוציו-אקונומיים, נורמות תרבותיות או דינמיקה קבוצתית פנימית.

חשיבה של "שילוב מיצבים" היא חיונית בדיאלוג בין-דתי. הצטלבות כרוכה בהבנת האופן שבו זהויות חברתיות שונות, כגון אמונה, מגדר, מוצא אתני, מעמד ונטייה מינית, מצטלבות ומשפיעות על חוויותיהם של יחידים ועל השתתפותם בדיאלוג.

דינמיקות כוח

בדיאלוג בין-דתי, ההכרה בדינמיקות הכוח היא קריטית. פעילויות דיאלוג מבוססות לרוב על ההנחה שלכל המשתתפים חופש שווה לבטא את עצמם, אך תיאוריות של צדק חברתי מצביעות על תמונה אחרת. ייתכן שחלק מהמשתתפים ירגישו בנוח יותר לשתף את דעותיהם בידיעה שהן יתקבלו בהבנה ולא יועמדו למבחן.

דינמיקות של כוח, הכוללות יחסי רוב-מיעוט ומיקומים חברתיים, מוסיפות להתקיים גם בתוך מסגרות של דיאלוג. ההכרה בכך שהמשתתפים מגיעים מנקודות פתיחה שונות היא חיונית. היררכיות חברתיות משפיעות בהכרח על השיח, אך השאיפה לסימטריה — כפי שצוין לעיל — נותרת הכרחית. על המנחים להיות מודעים לדינמיקות אלו, להתייחס אליהן בגלוי ולנקוט צעדים להבטחת שוויון. הדבר עשוי לכלול הערכה של מגוון הקבוצה, בחירת מרחבים מכלילים, שילוב דמויות מגשרות, או שימוש בדיונים בקבוצות קטנות כדי להעצים קולות שקטים יותר.

חומר למחשבה

הרהרו בנושאים השנויים במחלוקת בתוך הקהילה שלכם. כיצד תוכלו להתמודד עם סוגיות אלו באופן בונה במסגרת הדיאלוג הבין-דתי?

מהותנות והתעלמות מהצטלבות

מהותנות מתרחשת כאשר מצמצמים בני אדם להיבט יחיד של זהותם — ובמקרה זה, לאמונתם. או אז, כל ההתנהגויות מפורשות ומוסברות אך ורק דרך עדשה זו, תוך התעלמות ממרכיבי זהות אחרים כגון מגדר, מוצא אתני, גיל או מעמד. ההתמקדות הבלעדית באמונה טומנת בחובה סיכון של פישוט יתר של מציאויות מורכבות וייחוס הכל לזהות הדתית לבדה.

דוגמאות

שני נערים מוסלמים בקבוצת נוער בוחרים שלא לנסוע בטרמפים במהלך טיול. מדריך הנוער שואל: "האם האסלאם אוסר עליכם לנסוע בטרמפים?"

קבוצת תלמידים נוצרים בבית הספר מסרבת למכור עוגיות עבור אירוע התרמה. מורה שואל: "האם הכומר שלכם יעץ לכם לא למכור עוגיות?"

למידע נוסף

SALTO – הכללה וגוון: [אימוץ הגיוון](#)

SALTO – הכללה וגוון: [הכללה א' עד ת'](#)

הוברט צ'יימברס: [Power - The elephant in the room](#) (כוח - הפיל שבחדר) - (סרטון)

קימברלי קרנשאוו: [What is Intersectionality? \(מהי הצטלבויות?\)](#) (סרטון)

מאריה פיזאני: [A tale of Two Sophias: a proposal for critical posthuman youth work and why we need it](#)
(מעשה בשתי סופיות: הצעה לעבודה ביקורתית עם נוער בעידן הפוסט-הומניסטי, ומדוע היא נחוצה לנו)

מוחמד אבו-נימר: [דיאלוג בין-דתי: ניהול פרדוקסים](#)

מריאן מויארט: [Towards a New Program for Interfaith Learning Reflections from an Interreligious Educator Working in the Netherlands](#)
(לקראת תוכנית חדשה ללמידה בין-דתית: תובנות של מחנך לדיאלוג בין-דתי הפועל בהולנד)

לוסינדה מושר, אלינור ג'יי פירס, ואור נ. רוז:
[With the Best of Intentions: Interreligious Missteps and Mistakes](#)
(בכוונות הטובות ביותר: מעידות וטעויות בין-דתיות)

הדרה על ידי המתודולוגיה

שיטות מסורתיות לדיאלוג בין-דתי מדגישות לעיתים קרובות תקשורת מילולית, דבר העלול להציב בעמדת נחיתות קהילות המוקירות ביטויים קולקטיביים, טקסיים או כאלו המכוונים לעשייה. הטיה מתודולוגית זו עשויה להביא להדרה במקום להכללה, גם ללא כוונה תחילה. ניתן לתת לכך מענה באמצעות שימוש במגוון מתודולוגיות המותאמות לסגנונות תקשורת ולצרכים שונים.

עבודת נוער יכולה למלא תפקיד טרנספורמטיבי. מדריכי נוער יכולים לרתום למידה בלתי-פורמלית, משחוק (גיימיפיקציה) ומיומנויות העצמה כדי ליצור דיאלוגים בין-דתיים מגוונים ומכלילים. באמצעות שימוש במגוון שיטות, מדריכי נוער מבטיחים שכל המשתתפים הצעירים ירגישו מוערכים וכי מקומם מוכר.

קהילות דתיות שונות, נמנים עם הצורות הבולטות והמשפיעות ביותר של קונפליקט דתי.

דיאלוג הוא חיוני לטיפול במתחים בין-דתיים, ומשמש למניעת סכסוכים ולהתמרתם וכן לקידום שלום בר-קיימא וחיובי. הדיאלוג הבין-דתי מטפח תקשורת ואמפתיה, מנפץ סטיגמות ומגשר על פערים בין 'אנחנו' ל'הם'. בעוד שהאמונות הדתיות עשויות להשתנות, ערכים משותפים כמו חמלה ואלטרואיזם יכולים לאחד בין בני אדם. הדיאלוג הבין-דתי מדגיש את הערכים המשותפים הללו ומחזק את האנושיות המשותפת שלנו.

עבודת נוער ותוכניות כגון Erasmus+ ומחנות נוער בינלאומיים מעצימים צעירים להפוך לסוכני שלום. יוזמות אלו מקדמות הבנה בין-תרבותית על ידי קריאת תיגר על סטריאוטיפים וטיפוח פתיחות. בניית גשרים באמצעות קשרי ידידות בין-תרבותיים מעניקה פנים אנושיות ל"אחר" ומטפחת אמפתיה.

חשוב להכיר בכך שקידום שלום באמצעות דיאלוג בין-דתי הוא משימה ארוכת טווח. זהו מרתון, לא ריצת ספרינט.

ממון ח'ריסאת, המתאם האזורי של יוזמת הדתות המאוחדות באזור המזרח התיכון וצפון אפריקה ([URI-MENA](#)), משתף בחוויותיו:

אמונה, קונפליקט, ובניית שלום

הדת והאמונה מעניקות לעיתים קרובות נחמה, אך הן עלולות להוות גם מקור לקונפליקט. קונפליקט נוצר כתוצאה מהבדלים בלתי ניתנים ליישוב באינטרסים, בערכים, בציפיות או בדעות, ויוצר מתח בתוך יחידים וקבוצות או ביניהם. בבסיסם, קונפליקטים מערבים צדדים בעלי יעדים מנוגדים – בין אם בפועל ובין אם בתפיסתם. הם נמצאים בכל, ומתרחשים במגוון הקשרים – מחיי המשפחה והעבודה ועד לפוליטיקה הבינלאומית. על אף שהקונפליקט נתפס בדרך כלל באור שלילי, הוא עשוי לשמש גם כמנוף לשינוי חברתי משמעותי, וזאת חרף הסכנה שבהסלמתו לכדי אלימות.

בעולם הגלובלי של ימינו, אנו מוקפים במגוון של אמונות, תרבויות, מגדרים, מוצאים, מודלים משפחתיים וסגנונות חיים. גיוון זה מעשיר את החברה, אך עשוי גם להביא עמו ערכים ותפיסות שונים שעלולים להוביל לאי-הבנות. כאשר הן מחריפות, אי-הבנות אלו עלולות ליצור מתח ובמקרים מסוימים אף סכסוך הרסני. עם זאת, הבדלים דתיים הם לעיתים רחוקות הגורם הישיר לקשיים; מרבית העימותים נובעים מפרשנויות שגויות, מאי-הבנות, או מחוסר בידע ובתקשורת.

ברמה האישית, הדת או האמונה עשויות להוות מקור לקונפליקט תוך-אישי, כאשר פרטים מתמודדים עם שאלות אמוניות או עם דילמות אתיות הכרוכות בציוויים דתיים. ברמה הבין-אישית, מחלוקות בנוגע למנהגים דתיים או לפרשנויות של כתבי הקודש עלולות ליצור חיכוך. בתוך קבוצות דתיות, עשויים להתגלע קונפליקטים פנים-קבוצתיים כתוצאה ממאבקי כוח או מעמדות מנוגדות בסוגיות חברתיות ודוקטרינריות. סכסוכים בין-קבוצתיים, כגון מתחים היסטוריים או מתמשכים בין

למידע נוסף

KAICIID וצופים: [מדריך לדיאלוג למען השלום](#)

שיחות מזהות (ID Talks) דיאלוג בין-דתי ושלום מאת ממון ח'ריסאת
מאמר: [שיחות מזהות \(ID Talks\) דיאלוג בין-דתי ושלום](#)
פודקאסט בספוטיפיי, [אפל וספרייקר](#)
סרטון: [שיחות מזהות \(ID Talks\) דיאלוג בין-דתי ושלום](#)

במהלך עשרים השנים האחרונות, עבודתי ביוזמת הדתות המאוחדות (URI) חשפה בפניי את כוחו הממיר של הדיאלוג הבין-דתי. בתחילה, האתגר הגדול ביותר היה פשוט לעודד בני דתות שונות להתכנס יחד לשיח. עם הזמן, האמון נרקם בהדרגה והפך את המפגשים הללו לרגעים יקרים של שמחה וחיבור עמוק. הביקוש הגובר להשתתפות מעיד כאלף עדים על חשיבות יצירתם של מרחבים בטוחים לדיאלוג בין-דתי. בהיעדר מרחבים מוגנים לדיאלוג פתוח, בני אדם נוטים להקים חומות של בערות, המזינות סטריאוטיפים שליליים. כשם שזרע זקוק לזמן כדי לצמוח, עשייה בין-דתית עניינה זריעת זרעים של הבנה. זהו מרתון, לא ריצה קצרה; מסע לכל החיים המונע על ידי אהבה, אמפתיה וקבלה. השתתפותו של כל פרט, בקצב שלו, תורמת לעולם של שלום והבנה רבה יותר.

פרק 2 צעירים ואמונה

כיצד צעירים מתייחסים לדת או לאמונה? כיצד הם מגדירים את עצמם? ומדוע הם מעורבים בדיאלוג בין-דתי? פרק זה יבחן מגמות בקרב צעירים ביחס לדת ולאמונה.

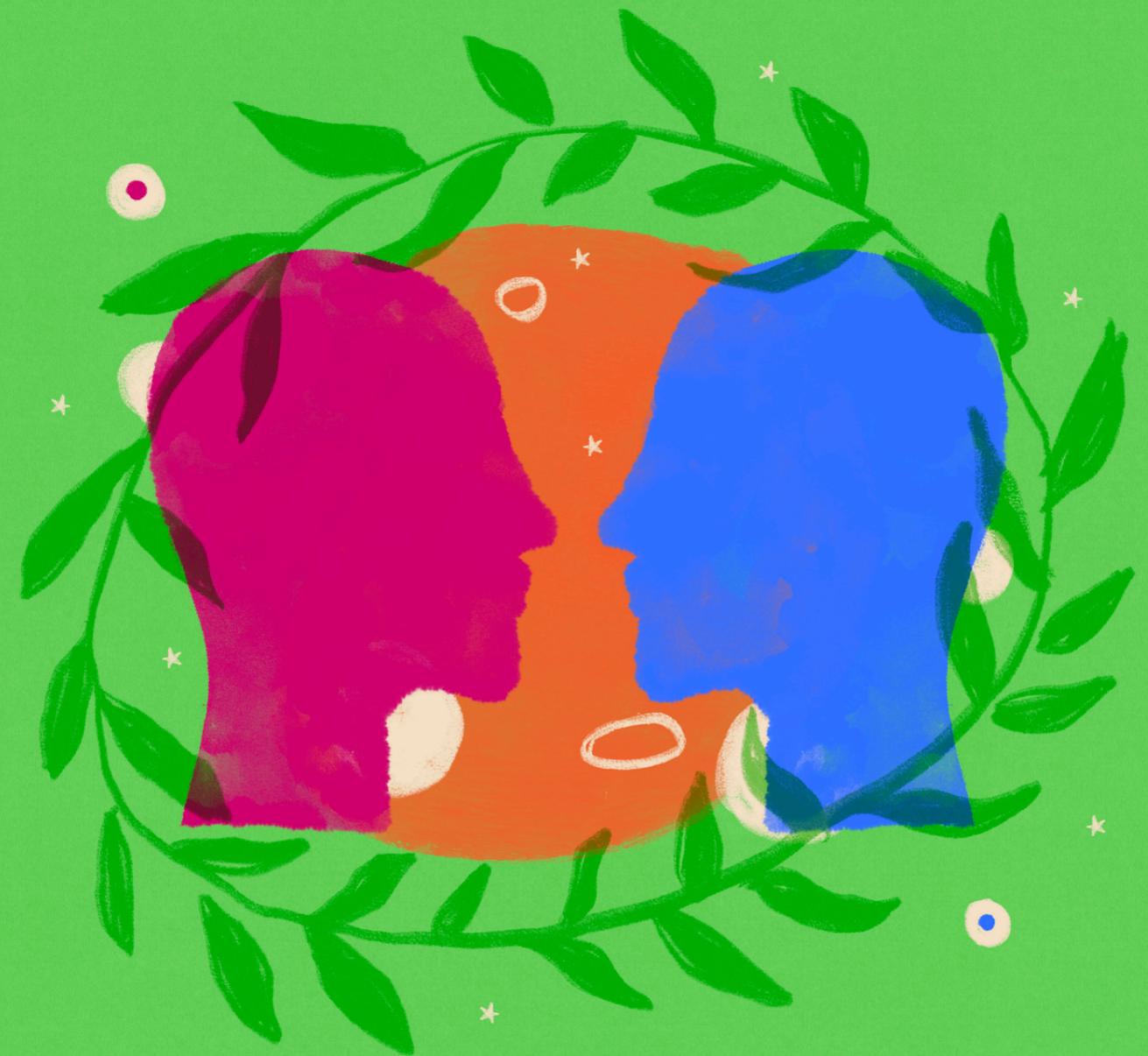
דבקות בדת

בקרב צעירים קיימת סבירות נמוכה יותר להזדהות עם דת או קבוצה דתית ספציפית בהשוואה לדורות מבוגרים יותר. מגמה זו בולטת במיוחד באזורים כמו צפון אמריקה, אמריקה הלטינית ואירופה, שבהם נרשמת עלייה בשיעור הצעירים חסרי הזיקה הדתית. ([PEW Research Center](#))

עם זאת, אין בכך כדי לומר שבני דור ה-Z (ילידי 1997–2012) ובני דור המילניום (ילידי 1980–1996) מנותקים לחלוטין מן הדת. אדרבה, הם מעצבים לעיתים קרובות מחדש פרקטיקות ואמונות מסורתיות, וניגשים אל הדת ואל האמונה בדרכים מגוונות.

קצת סטטיסטיקות:

63% מבני דור ה-Z ו-63% מבני דור המילניום מאמינים באלוהים, בכוח

מספר ניכר של צעירים גדלים במשקי בית בין-דתיים, שבהם ההורים מגיעים מרקע דתי שונה או שאחד ההורים בעל זיקה דתית בעוד השני אינו כזה. בארצות הברית, 27% מבני דור ה-Millennials גדלו במשקי בית בין-דתיים. (PEW Research Center)

"בני המקום" הבין-דתיים הללו מיומנים בניווט בין מסורות מרובות וחשים בנוח בסביבות אמוניות מגוונות. חוויותיהם מציבות אתגר למודל המסורתי של דיאלוג בין-דתי, המניח לרוב כי יחידים משתייכים למסורת דתית אחת בלבד.

דוגמאות

מתיייה מגיע ממשפחה רב-תרבותית ורב-דתית ששורשיה ברואנדה, בלגיה, מרוקו וג'יבוטי, כאשר בני המשפחה מזדהים כרוחניים, קתולים ומוסלמים. משפחתו משלבת אלמנטים ממסורות שונות, חוגגת את חג המולד עם ארוחות חלאל ומבקרת במגוון מקומות דתיים. מתיייה עצמו מזדהה כקתולי במובן הרוחני ועונד צלב על צווארו. עבורו, למעשים ולכוונות חשיבות רבה יותר מאשר ההשתתפות בטקסים בכנסייה. הוא מאמין שהדת צריכה לשרת את האנושות, ולא להיפך. הוא ממעט לדון בדת עם חבריו, שכן אינו מרגיש צורך לשתף את אמונותיו הדתיות לעיתים קרובות.

עליון או ברוחניות, בהשוואה ל-55% מבני דור הבייבי-בום (ילידי 1946-1964). (IPSOS)

79% מבני 15 עד 24 דיווחו על קשרי ידידות או היכרות עם בני דתות או אמונות שונות, זאת לעומת 63% בקרב בני 55 ומעלה. (Eurobarometer 2023 on Discrimination in the EU)

מבין כל קבוצות הגיל, צעירים בגילאי 15-24 חשים בנוח במידה הרבה ביותר עם המצב שבו נושא המשרה הנבחרת הבכירה ביותר במדינתם משתייך לדת שונה מזו של הרוב. (Eurobarometer 2023 on Discrimination in the EU)

דור צעיר זה ממוטט חסמים מסורתיים, תוך שימת דגש על גיוון, הכללה ושילוב של פרקטיקות אמוניות, במקום דבקות נוקשה במסורת דתית אחת.

דוגמה

בשנת 2017, ארגון Axcent ערך סיור בין-דתי לאושוויץ בהשתתפות צעירים בני 18 עד 25, המייצגים מגוון רחב של אמונות:

- Catholic
- Catholic (before: Protestant)
- Buddhist/Catholic/Searching
- Searching
- Catholic
- Muslim
- Protestant (recently)
- Jewish
- Agnostic
- Atheist
- Unbelieving
- Hindu
- Anglican/Orthodox
- Free-thinking
- Christian

דיגיטציה

צעירים ניצבים בחזית הדיגיטציה. באיחוד האירופי, 97% מבני ה-16 עד 29 משתמשים באינטרנט מדי יום – שיעור הגבוה משמעותית מ-86% שנרשמו בקרב כלל האוכלוסייה. ([Eurostat](#))

האינטרנט פותח אפיקים חדשים לדיאלוג בין-דתי. הרשתות החברתיות מאפשרות לצעירים להתחבר לקולות מגוונים מכל העולם, מה שעוזר להם למצוא אנשים בעלי השקפה דומה ומטפח תחושת שייכות. הן גם מאפשרות להם להיחשף לנקודות מבט שהיו נותרות מחוץ להישג ידם ללא הפלטפורמות הדיגיטליות.

מקרה בוחן

ארגון [VOEM](#), ארגון חברתי-תרבותי מבלגיה, פועל לחיזוק הקישוריות באמצעות אמנות, תרבות ומעורבות חברתית. בשנת 2022 השיק הארגון עולם "מטאוורס" (Metaverse) עבור הצוות, המשתתפים והשותפים שלו. עולם וירטואלי זה, המכונה [DiverzCity](#), כולל מספר מרחבי תלת-ממד שבהם אנשים יכולים לעבוד, להיפגש, לקיים אירועים או להשתתף במשחקים באמצעות דמויות אוואטר (כפילים דיגיטליים).

בתוך [DiverzCity](#) שוכן כפר בין-דתי הכולל מסגד, כנסייה, גורדווארה, בית כנסת ומקדש הינדי, המאפשרים אינטראקציה גלובלית. משתמשים יכולים לעצב את האוואטרים שלהם עם סמלים דתיים, ובכך לחזק את זהותם הדיגיטלית.

מגי, המזהה את עצמה כקתולית וכיהודייה גם יחד, תומכת בזכות לבחירה (pro-choice). לעיתים קרובות היא מרגישה שזהותה כאקטיביסטית אינה מתקבלת בברכה בקהילתה הדתית, וכי זהותה הדתית אינה תמיד רצויה בחוגיה האקטיביסטיים.

תוכלו לקרוא עוד על סיפורה של מגי בספר

[With the Best of Intentions: Interreligious Missteps and Mistakes](#)

למידע נוסף

PEW Research Center: [\(פער הגילאים בדתות ברחבי העולם\)](#)
[The Age Gap in Religion Around the World](#)

IPSOS: Global Religion – [Religious Beliefs Across the World](#)
(דת עולמית - אמונות דתיות ברחבי העולם)

Eurobarometer 2023: [Discrimination in the European Union](#)
(אפליה באיחוד האירופי)

PEW Research Center: [Interfaith Homes](#)
(בתים בין-דתיים)

לוסינדה מושר, אלינור ג'יי פירס, ואור נ. רוז:

[With the Best or Intentions Interreligious Missteps and Mistakes](#)
(בכוונות הטובות ביותר): (מעידות וטעויות בין-דתיות)

למידע נוסף

Eurostat: [Young People – Digital World](#)
(צעירים - עולם דיגיטלי)

YouBeOn: [YouBeOn Map](#)

VOEM Metaverse: [DiverzCity](#)
(אפליקציה) or [DiverzCity](#)
(סרטון)

קירסטי סיאם: [That's Something We Never Talked About](#)

סיבות להשתתפות בדיאלוג בין-דתי

- * לא יוצא לי לדבר על זה הרבה ברחוב, כי בדרך כלל השיחות סובבות סביב נושאים חברתיים אחרים.
- * נתקלתי בפעילות הזו באינטרנט וזה עורר את הסקרנות שלי. כמישהי שחדשה בעיר, חשבתי שזו תהיה דרך טובה להכיר אנשים.
- * רציתי להעמיק את ההבנה שלי בדתות שונות, להיחשף למנהגים דתיים מגוונים ולהחליף רעיונות.
- * מגוון העולם מסקרן אותי. אני משתוקקת ללמוד על האמונות של אחרים.

מקרה בוחן

מפת [YouBeOn](#) צמחה מתוך פרויקט של [האקדמיה האוסטרית למדעים](#) (ÖAW) שכותרתו: "מאמינים צעירים ברשת: מיפוי זהויות אונליין ואופליין של נוער דתי עירוני". יוזמה זו בחנה כיצד צעירים דתיים בסביבות עירוניות מגוונות מנהלים את זהויותיהם המקוונות והלא-מקוונות. צוות המחקר פיתח מפה רב-ממדית המבוססת על ראיונות עם 41 בני נוער בווינה. המפה כוללת שלוש שכבות מובחנות: רובד גיאוגרפי המדגיש מקומות משמעותיים עבור הצעירים, רשת של חשבונות אינסטגרם אחריהם הם עוקבים, ורשת של רעיונות מרכזיים המקיפה מושגים מוחשיים ומופשטים המהדהדים בקרב בני נוער אלו.

מפה חדשנית זו מציגה את נקודות המפגש בין דתות שונות דרך מקומות, סיפורים ורעיונות משותפים.

הדיגיטציה מעצבת מחדש את האופן שבו מאורגנות פעילויות של דיאלוג בין-דתי פיזי. רשתות חברתיות מאפשרות למשתתפים צעירים לשמור על קשר זמן רב לאחר סיום פעילויות הדיאלוג או חילופי הנוער. אינטראקציות מקוונות אלו יכולות לספק תובנות נוספות זה על זה, ובכך להשפיע על תהליך הדיאלוג. המשתתפים זוכים להבנה רחבה יותר על ידי מעקב אחר הפוסטים, השיתופים והחשבונות שאחריהם עוקבים אחרים. השכבה הדיגיטלית הזו של התקשורת עשויה להשפיע רבות על השיח הבין-דתי, בעיקר כשמדובר בסוגיות רגישות כמו הסכסוך הישראלי-פלסטיני.¹

¹קירסטי סיאם מספקת דוגמה מוחשית להשפעה על הדיאלוג הבין-דתי בקרב צעירים בחיבורה: ["That's Something We Never Talked About"](#) (על זה מעולם לא דיברנו).

- הזדמנויות ליצירת קשרים חדשים בסביבות עירוניות או קהילתיות לא מוכרות.
- רצון להעמיק את הבנתם במושגים דתיים ואמוניים.
- עניין בבחינה וחיזוק של זהויות ואמונות אישיות.
- מחויבות לקידום קיום משותף, בניית שלום ומניעת קיצוניות ורדיקליזציה.
- שאיפה להפריך תפיסות שגויות על ידי שיתוף תובנות ממסורותיהם שלהם.
- ...

כמדריך נוער, חשוב לזכור כי הכוונות שלך בקיום פעילות עשויות להיות שונות מאלו של המשתתפים. בנוסף, למשתתפים עשויים להיות מספר מניעים במקביל, ומניעים אלו יכולים להשתנות לאורך זמן.

עצה

שאלו את חברי קבוצת הנוער שלכם מה מניע אותם להשתתף בפעילויות של דיאלוג בין-דתי. שיחה זו יכולה להעניק תובנות יקרות ערך ולעורר השראה לפרויקטים ויוזמות חדשות בעתיד.

★ נהניתי מפעילויות קודמות של הארגון הזה, ולכן ההצטרפות לאירוע הבין-דתי הזה נראתה לי כמו הזדמנות חדשה ומרגשת.

★ המשפחה והקהילה שלי מעורבות באופן פעיל ביוזמות בין-דתיות. הבחירה להשתתף הייתה החלטה אישית שלי, בתיאום עם מעורבות הקהילה שלי.

★ אני סקרנית לגבי דתות שונות. קריאת ספרים מספקת עובדות, אך אינטראקציה עם אנשים מעניקה תובנות על חוויותיהם ואמונותיהם.

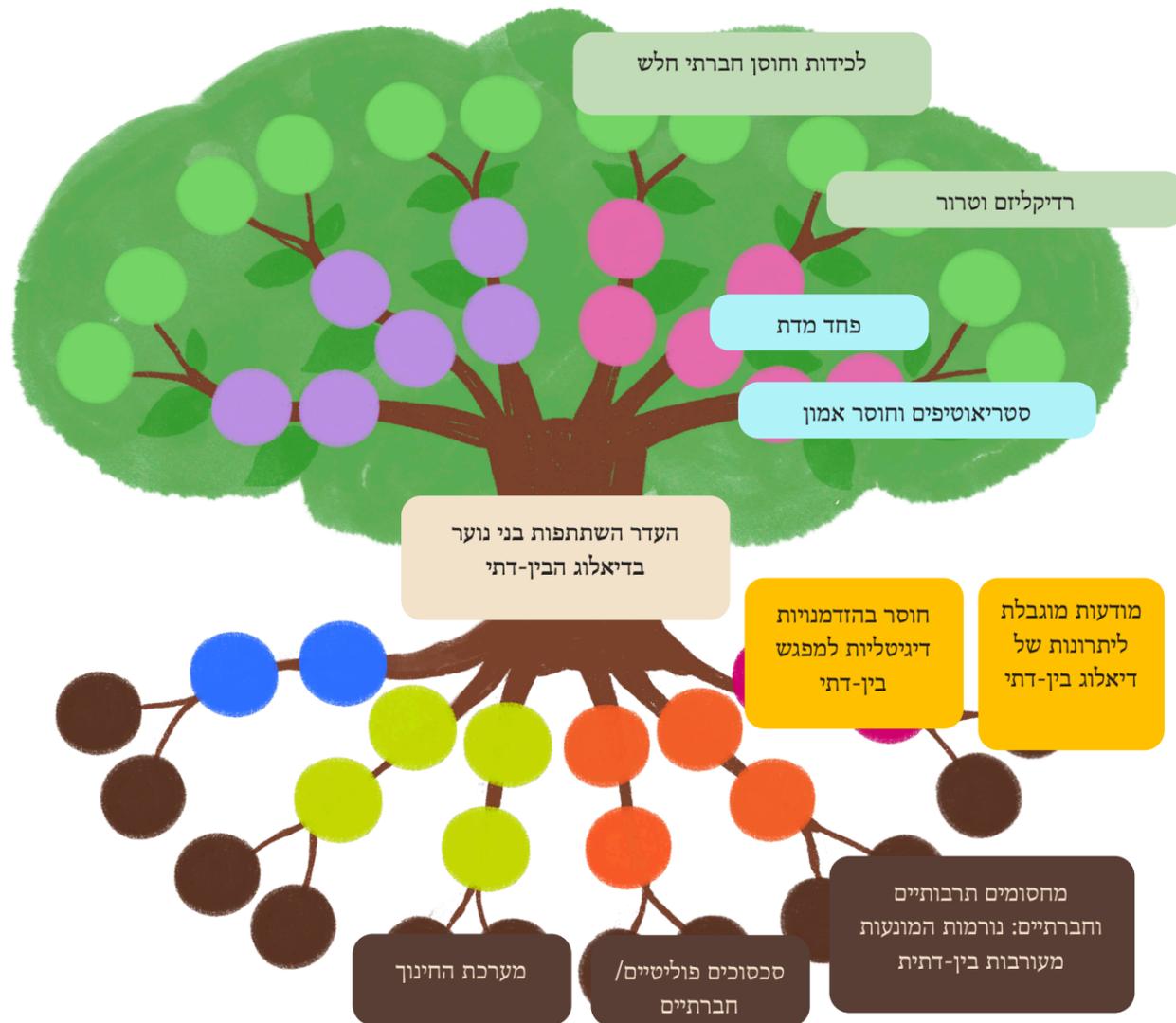
★ שיחות עם אנשים בעלי אמונות שונות תמיד מלמדות אותי משהו. לעיתים הן אף גורמות לי להטיל ספק באמונותיי שלי, במיוחד באלו שהושרשו בי ללא סיבה.

★ הדיאלוג עם אחרים עוזר לי ללמוד יותר על עצמי. זה מעניין לחקור מהו המקור של הרעיונות שלי.

★ השיחות האלו מרחיבות ומשנות את תפיסת העולם שלי ללא הרף, וזה מה שהופך אותן לכל כך מרתקות.

צעירים משתתפים בדיאלוג בין-דתי ממגוון סיבות:

- חוויות חיוביות קודמות עם הארגון המארח.
- המלצות מגורמים מהימנים.

עצה

כיצד ניתן להתגבר על מכשולים בדיאלוג בין-דתי?

גורמים שונים כגון אי-הבנות בין-דוריות, סכסוכים גיאופוליטיים, זהויות מרובות וקטגוריזציות נוקשות עלולים לעכב את השתתפותם של צעירים בפעילויות של דיאלוג בין-דתי. אם אתם נתקלים באתגרים כאלה בעבודה, שימוש ב"עץ הבעיות" (The Problem Tree) יכול לספק תובנות ופתרונות מעמיקים.

עץ הבעיות (The Problem Tree): כלי לניתוח
 עץ הבעיות הוא שיטה יעילה לניתוח מעמיק של בעיה באמצעות בחינת הגורמים והתוצאות שלה:

- הגזע: מייצג את שורש הבעיה שבה יש לטפל.
- הענפים: מצביעים על ההשפעות הישירות, שהן התוצאות המיידיות והניכרות של סוגיית הליבה.
- הפירות: מסמלים את ההשפעות והתוצאות העקיפות, הכוללות השלכות לסווח ארוך או כאלו שפחות גלויות לעין, שייתכן וקשה יותר לזהות או להעריך.
- השורשים העליונים: מתארים את הגורמים הישירים או את הסיבות המיידיות והגלויות התורמות לבעיית השורש.
- השורשים העמוקים: ממחישים את הגורמים העקיפים, או את גורמי העומק היסודיים התורמים בעקיפין לבעיית הליבה.

דוגמה ליישום:

- הגזע: העדר השתתפות בני נוער בדיאלוג הבין-דתי
- הענפים: החמצת הזדמנויות לקידום הבנה הדדית וכבוד, התחזקות של דעות קדומות וסטריאוטיפים, ועלייה בפחד מדת...
- הפירות: העמקת השסעים בין קבוצות דתיות, הקצנה בקיטוב, ברדיקליזם ובטרור, ומחסור במיומנויות בקרב דור העתיד לבניית שלום ולכידות חברתית...
- השורשים העליונים: חוסר מודעות מספקת לחשיבותו וליתרונותיו של הדיאלוג הבין-דתי, גישה מוגבלת לפעילויות ולפרויקטים בין-דתיים, ומחסור בהזדמנויות דיגיטליות למעורבות...
- השורשים העמוקים: האתגרים כוללים שימוש בשפה מפלגת בתקשורת ובפוליטיקה, מחסומים תרבותיים וחברתיים, חוסר השקעה ביוזמות בין-דתיות המיועדות לצעירים, חוסר אמון היסטורי, וקונפליקטים פוליטיים או חברתיים...

- ★ התחלתי לראות באחרים הזדמנות, ולא איום.
- ★ הדבר שיפר את היכולת שלי להתחבר לאחרים,
- ★ ועודד אותי להיפתח ולצאת מאזור הנוחות שלי.
- ★ למדתי להקשיב ללא שיפוטיות.
- ★ השתניתי; כעת אני חושב יותר על הדרך לבטא את אמונותיי מבלי לפגוע, ואיך לשמור על רוגע בזמן חילוקי דעות.
- ★ ההבנה שלי לגבי דתות שונות העמיקה,
- ★ והרגישות שלי השתפרה.
- ★ זה עזר לי לנפץ סטריאוטיפים
- ★ ורכשתי כלים נוספים לפתרון קונפליקטים, גם הקטנים שבהם.

למרות היתרונות הברורים, תפיסות שגויות ודעות קדומות בנוגע לדיאלוג בין-דתי עדיין קיימות. להלן חמש טענות נפוצות שבהן אתם עשויים להיתקל בעת הצגת הדיאלוג הבין-דתי בתחום עיסוקכם:

פרק 3

כוחו של דיאלוג בין-דתי בעבודת נוער

מדוע חשוב לערב בני נוער בדיאלוג בין-דתי?
ולעומת זאת, מהן ההסתייגויות?

אמונה היא חלק משמעותי מחייהם ומהמציאות של צעירים. בקהילות המגוונות של ימינו, אוריינות בין-דתית היא חיונית לניווט מוצלח במגוון זה. מדריכי נוער המנחים דיאלוג בין-דתי מעניקים לצעירים כלים לשגשג בחברות מגוונות על ידי קידום הבנה, אזרחות פעילה, אמפתיה וסובלנות. הם אף מגבירים את המודעות לאידיאולוגיות קיצוניות שעלולות להוביל להסתה, לשנאה, להדרה או לאלימות. מרכזים חינוכיים, עמותות, ארגונים חברתיים ומרכזי נוער – שבהם נפגשים יחידים מרקעים חברתיים, תרבותיים ודתיים מגוונים – מהווים כר פורה ללמידה ולהתנסות בשיטות של דיאלוג בין-דתי.

★ למדתי להקשיב ולשתף במי שאני.

ברגישות ובכבוד מצייד אותם בכלים חיוניים לחקירה ולשיקוף עצמי של זהותם.

חומר למחשבה

מדוע כה קשה ליזום שיח בנושאי דת?
אילו אסטרטגיות יכולות לסייע בשבירת הטאבו סביב נושאי דת
ואמונה?

"אני לא אדם דתי."

אין הכרח להשתייך למסורת דתית כלשהי כדי לקחת חלק בדיאלוג בין-דתי. המטרה היא לטפח הבנה ולכידות חברתית, ולא להמיר את דתם של המשתתפים לאמונה ספציפית. בין אם אתם מגיעים מרקע דתי ובין אם לאו, לתובנות שלכם יש ערך רב. אם הינכם אנשים דתיים, ייתכן ותמצאו מכנה משותף עם משתתפים מסוימים, דרך שיתוף חוויות המהדהדות אצלם. באותו אופן, אם אינכם דתיים, נקודת המבט שלכם עדיין יכולה להעשיר את הדיאלוג ולייצר חיבור עם אלו המזדהים עם עמדתכם.

"אנו נמנעים מדיונים בנושאי דת ופוליטיקה."

ארגוני נוער רבים מגדירים את עצמם כחילוניים וטוענים שמשמעות הדבר היא היעדר מעורבות בדת או באמונה. אולם, "חילוניות" אינה בהכרח היעדר אמונה בחברה; משמעותה היא שהארגון אינו משתייך לדת או לזרם אמוני ספציפי.

ארגוני נוער רבים מתהדרים בגישה חילונית ומפרשים אותה כהתנתקות מהדת או מהאמונה. עם זאת, החילוניות מציינת אי-זיקה לדת או לאמונה ספציפית, ולא את היעדר האמונה בחברה. אף שנושאים כמו דת ופוליטיקה נדחקים לעיתים קרובות מחוץ לשיח היומיומי, הימנעות מנושאים אלו עשויה שלא לענות על הצרכים של הנוער כיום. תיוג האמונה כטאבו רק מחזק את התפיסה כי היא גורם מפלג או בלתי הולם.

פתיחת דיונים בנושאי אמונה בתוך הארגון או הפרויקטים שלכם יכולה לקדם גישה הוליסטית, התומכת בצעירים בכל היבטי החיים. עבודה עם נוער יכולה להציע מרחב בטוח שבו צעירים ילמדו כיצד לדון באמונה בכבוד ולהעריך הבדלים מבלי לעורר פגיעה. דיאלוג כזה מעניק כלים יקרי ערך להפיכתם לאזרחים בעלי מודעות לרב-תרבותיות, ומסייע להם לזהות היכן מסתיים הדיאלוג ומתחיל הקונפליקט.

יתרה מכך, דיאלוג בין-דתי משמש ככלי רב-עוצמה לבניית זהות, ומסייע לצעירים לחקור ולבטא את אמונתם, את חששותיהם ואת ספקותיהם. עיסוק בדיונים אלו

דיאלוג של חיים אחד המכשולים המשמעותיים ביותר הוא עצם הנעת הדיאלוג. החשש מעימות פוטנציאלי, מהבנה שגויה או מאמירת הדבר הלא נכון עלול להרתיע אנשים מלהתחיל בו.

חומר למחשבה

אילו קונפליקטים עשויים להתעורר בארגון פעילויות בין-דתיות?

פתחו לפחות אסטרטגיה אחת להתמודדות עם כל קונפליקט פוטנציאלי שתזהו.

"הדיאלוג הבין-דתי יוביל לאתאיזם."

בניגוד לתפיסה המוטעית, דיאלוג בין-דתי אינו עוסק בהמרת המשתתפים לאתאיזם – דבר שהיה מבטיח את כישלוננו מראש. מטרתו אינה לטשטש את ההבדלים הדתיים או לסנתז השקפה דתית אחידה.

עם זאת, חיוני להכיר בכך שדיאלוג בין-דתי עלול לעורר תחושות של חוסר נוחות. חוסר נוחות זה נובע לעיתים קרובות ממפגשים החורגים לכיוון של עימותים, מחלוקות או פולמוס במקום דיאלוג אמיתי, או מפעילויות המקדמות סדר יום סמוי.

עם זאת, כמדריך נוער, עליך לשקול בכובד ראש מתי וכיצד לשתף את עמדותיך האישיות. חשיפת עמדתך עלולה לעיתים ליצור חוסר איזון ביחסי הכוחות בקבוצה, מה שעלול לגרום לחלק מהמשתתפים להרגיש מועדפים ולאחרים להרגיש דחויים או מודרים. תפקידך העיקרי הוא להבטיח שכל הקולות יקבלו הערכה ויישמעו, שכן נקודת המבט של כל משתתף ומשתתפת תורמת לעושר הדיאלוג.

חומר למחשבה

מהם היתרונות והאתגרים הכרוכים בעבודה עם נוער במסגרות של דיאלוג בין-דתי, עבור מדריכי נוער דתיים וחילוניים?

"דת ואמונה רק מעוררות מחלוקות."

אף שזה נכון שהבדלים דתיים עלולים להוביל לפילוג, דיאלוג בין-דתי משמש ככלי עוצמתי להפגת המתחים הללו. סוג זה של דיאלוג מעניק למשתתפים את המיומנויות לדון ולהקשיב בכבוד לנקודות מבט דתיות ואמוניות שונות. בדומה לכל מיזם חינוכי, הוא כרוך בהתמודדות הן עם אתגרים והן עם הצלחות.

אף על פי שהדיאלוג הבין-דתי והדיאלוג הבין-תרבותי כרוכים זה בזה, הם מתמקדים בהיבטים שונים של האינטראקציה האנושית. הדיאלוג הבין-תרבותי מתמקד בחילופי רעיונות וחוויית בין תרבויות שונות, ובדיון במגוון רחב של נורמות ופרקטיקות תרבותיות. לעומת זאת, הדיאלוג הבין-דתי מתמקד באופן ספציפי בתפיסות עולם ובאמונות ומנהגים דתיים של יחידים וקבוצות.

חשוב להכיר בכך שעיסוק בריבוי דתי אינו מחייב בהכרח פרויקט רב-תרבותי, כשם שלא כל פרויקט רב-תרבותי עוסק בתכנים דתיים. יחד עם זאת, שתי הגישות מעמידות תשתית משמעותית שבכוחה, מתוך התאמה, להעשיר את העשייה בשני המישורים.

חומר למחשבה

הרהרו על פרויקט רב-תרבותי ספציפי בו השתתפתם:

אילו תרבויות יוצגו בפרויקט, וכיצד הן נחקרו או קיבלו ביטוי?
אילו דתות ואמונות נכחו בפרויקט, וכיצד הן נבחנו או באו לידי ביטוי במהלכו?

חשוב ביותר לשמור על שקיפות באשר ליעדי הפעילות הבין-דתית. הצלחתו של דיאלוג בין-דתי נמדדת בהתקדמות המשותפת לקראת הבנה והערכה של ההבדלים שאלמלא כן עלולים היו להפריד בינינו.

חומר למחשבה

האתאיזם נתפס לעיתים כאיום על האמונה הדתית; עם זאת, לא כל האתאיסטים מחזיקים בעמדות אנטי-דתיות, ורבים מהם פתוחים לדיאלוג ולשיתוף פעולה עם קבוצות דתיות. יש לבחון את הגישה כלפי אתאיזם במדינתכם: האם הקהילה האתאיסטית מתאפיינת בעמדות אנטי-דתיות, או שמא היא נכונה למעורבות עם קבוצות אמונה שונות? מהי תפיסת האתאיזם בקרב הקהילות הדתיות, והאם קיימת פתיחות לשילובם של אתאיסטים בשיח הבין-דתי?

"האם דיאלוג בין-דתי אינו זהה לדיאלוג בין-תרבותי?"

למידע נוסף

[קיירסטי סיאם: That's Something We Never Talked About](#)

כריס סטדמן:

[Faitheist – How an Atheist Found Common Ground with the Religious \(פייתאיסט – כיצד אתאיסט מצא שפה משותפת עם אנשים דתיים\)](#)

[TEDxCSU: Interfaith Cooperation – An Invitation for All Beliefs](#)

(שיתוף פעולה בין-דתי – הזמנה לכל בעלי האמונה) (סרטון)

KAICIID וצופים: [מדריך לדיאלוג למען השלום](#)

גישה

✳ דמות מופת: הצלחתו של הדיאלוג הבין-דתי תלויה רבות בגישתו של מדריך הנוער, שכן היא זו שקובעת את הטון להתנהגות המצופה מצד המשתתפים. כמובילי דעה עבור בני הנוער, עליכם להוות דוגמה אישית במעשיכם להתנהגויות שאותן תרצו לראות בקרב המשתתפים שלכם.

✳ סקרנות: סקרנות כנה כרוכה בהקשבה עמוקה ל"אחר" במטרה להבין באמת את דעותיו. משמעות הדבר היא שאילת שאלות שלא כדי לאתגר, אלא כדי להבין בכנות נקודות מבט שונות.

✳ פתיחות: אמצו את ההזדמנות להרחיב אופקים מתוך עמדה לא שיפוטית, גילוי נקודות מבט חדשות ושילוב רעיונות רעננים בתפיסת עולמכם.

✳ סבלנות ועומק: הקדישו זמן להעמקה ברעיונות ובפרספקטיבות זרות, לא כדי לפסול אותם במהירות, אלא כדי להבין את משמעותם העמוקה.

✳ להיות עצמך: האותנטיות היא אבן היסוד של הדיאלוג הבין-דתי. מדובר בהכרה ובהערכה של נקודת המבט הייחודית של כל פרט על החיים. כמדריכי נוער, הבאת העצמי האותנטי שלכם לתוך הדיאלוג מוסיפה נופך אישי שמעצים את המפגש והחיבור.

פרק 4

כישורים של מדריך נוער בין-דתי

אדם אחד יכול להשפיע ולהזיז הרים.²

אז הנה אתם כאן. האם אתם מוכנים לצאת לדרך של דיאלוג בין-דתי? תוהים איזה ידע דרוש לכם, כיצד לפעול ומה כדאי ללמוד? פרק זה מציג את העמדות, הידע והמיומנויות החיוניים למדריכי נוער העוסקים בדיאלוג בין-דתי.

²הערה מאת אחד המשתתפים בסיוור לימודי בנושא פרקטיקות בין-דתיות במלטה, דצמבר 2024.

ידע

- ✳ **מגוון דתי:** רכשו הבנה מעמיקה של דתות שונות, ביניהן נצרות, אסלאם, הינדואיזם, בודהיזם ויהדות, לצד השקפות עולם לא-דתיות כגון הומניזם חילוני ואתאיזם. התחילו בהיכרות עם האמונות והמסורות הרווחות בקהילה שלכם, ובהדרגה הרחיבו את אופקיכם לעבר נקודות מבט גלובליות ורחבות יותר.
- ✳ **מגוון תוך-דתי:** יש לפתח רגישות למגוון הקיים בתוך המסורות הדתיות, תוך הכרה בריבוי המנהגים והאמונות הקיימים בכל אחת מהן. חיוני להבין כי חוויות החיים של המאמינים עשויות להיות שונות באופן מהותי מהתיאורים והעובדות הכלליים המופיעים בטקסטים הדתיים.
- ✳ **רגישויות ומנהגים דתיים:** יש להעמיק בהיכרות עם מנהגים ופרקטיקות דתיות כדי להימנע מפעולות או מאמירות העלולות להתפרש כפוגעניות או חסרות כבוד; הדבר כולל הבנה של התנהגות הולמת בנושאי מזון, לבוש, חגים ומנהגי תפילה.
- ✳ **מודעות היסטורית:** יש לשמר מודעות למערכות היחסים ההיסטוריות – המתוחות והמשתפות כאחד – בין קהילות דתיות שונות ברמה המקומית, הלאומית והעולמית, וכן בתוך הארגון שלכם.
- ✳ **חשיבה הצטלבותית:** יש להעריך את אופן הממשק של האמונה עם מרכיבי זהות אחרים, כגון מגדר, מוצא אתני ורקע חברתי, אשר לכולם תפקיד בדינמיקה של

מיומנויות

- ✳ **מיומנויות בין-אישיות:** טיפוח קשרים בין-אישיים איתנים, מתן קדימות לחיבור אנושי, קשיבות לשפת גוף ולרמזים רגשיים, ותגובה הולמת בהתאם.
- ✳ **כישורי תקשורת:** שליטה בהקשבה פעילה, הנחיה אפקטיבית של שיחות, הבטחה שקולו של כל משתתף יישמע, וביסוס שפה משותפת לכלל המעורבים.
- ✳ **מיומנויות ביישוב סכסוכים וגישור:** שימוש בטכניקות כגון הקשבה משקפת, פירפורזה ושינוי מסגור לצורך נטרול קונפליקטים וטיפוח הבנה הדדית.
- ✳ **מיומנויות רפלקציה:** הכוונת המשתתפים לבחינה מחודשת של הנחות יסוד, זיהוי סטריאוטיפים והערכה ביקורתית של הזיקה בין אמונה לחברה.
- ✳ **איזון:** שמירה על איזון בין רצינות לקלילות, תוך שילוב הומור ומשחקיות בעת הצורך, ובמיוחד בעת התמודדות עם נושאים רגישים או שנויים במחלוקת.
- ✳ **גמישות ויצירתיות:** חשיבה מחוץ לקופסה והתאמת הגישה לצרכים הדינמיים של הקבוצה ולסוגיות המתהוות בשיח הבין-דתי.

למידע נוסף

:URI

[10 טיפים לניהול דיאלוג בין-דתי](#) (סרטון)

OHCHR

- [ערכת כלים "Faith4Rights"](#) - שמונה עשר מודולי למידה עמית לעמית

KAICIID: [קורסי למידה מקוונים](#), [פרסומים](#) ו-[כלי דיאלוג אחרים](#) במספר שפות

The Network for Religious & Traditional Peacemakers

(הרשת עבור עושי שלום דתיים ומסורתיים): [הכשרה ומחקר](#)

Religions for Peace (דתות למען שלום):

[European Interfaith Youth Network](#)

(רשת הנוער הבין-דתית האירופית) (רשת)

Interfaith America (אמריקה הבין-דתית): [מגזין](#), [פודקאסטים](#) ו-[סרטונים](#)

הדיאלוג הבין-דתי.

* שיטות לניהול דיאלוג: למדו על דקויות הדיאלוג ועל ההבדלים בינו לבין ויכוחים, מחלוקות או פולמוסים. רכשו כלים להנחיה אפקטיבית של פעילויות שיח בין-דתי המעודדות חילופי דברים פתוחים ומכבדים.

מסגרת זו מספקת את הידע היסודי הדרוש לניהול יעיל של אינטראקציות בין-דתיות. למרות שרשימה זו מקיפה, ייתכן שתמצאו כי נדרש ידע נוסף בתחומים ספציפיים, בהתאם להקשר הקבוצתי או לצרכים המיוחדים שלכם. כמדריכי נוער בתחום הבין-דתי, תובנות אלו יסייעו לכם לפתח גישה ייחודית המהדהדת עם בני הנוער המגוונים שאיתם אתם פועלים.

חומר למחשבה

הרהרו בגישתכם הייחודית כמדריכי נוער: אילו גישות אישיות, מיומנויות וידע אתם מביאים עמכם להנחיית פעילויות של דיאלוג בין-דתי?

בקשת מגורים עבור מתנדבי Erasmus+: מתנדב/ת מבקש/ת דיור נפרד מגדרית מסיבות דתיות, דבר המאתגר את הסדרי המגורים המשותפים הקיימים שנועדו לעודד אינטראקציה בין כלל המתנדבים. כיצד תטפלו בלוגיסטיקה ובבקשת המתנדב/ת?

פעילות

בחנו את התרחישים הבאים העשויים לעלות במהלך פעילות בין-דתית. כיצד הייתם מתמודדים עם סיטואציות אלו? חשבו על הידע, המיומנויות והגישות שבהם תשתמשו, ודונו באסטרטגיות שלכם עם הצוות.

סיור עירוני בין-דתי בערב: במהלך ביקור באתרים דתיים שונים משקיעה השמש, ושני משתתפים צריכים לקיים את תפילת המגרב (תפילת השקיעה). הם מבקשים להתפלל בתוך הכנסייה שבה אתם מבקרים. כיצד תסייעו להם להיענות לצרכיהם?

קונפליקט בטיול נוער: משתתף מעוניין להשתתף במיסת יום ראשון בכנסייה סמוכה, אך הדבר מתנגש עם פעילות קבוצתית שכבר תוכננה. באילו צעדים תנקטו כדי לטפל בכך?

קולות דומיננטיים בדיאלוג: במהלך מסע באנדלוסיה, כל מפגש עומד בצילם של שלושה משתתפים המתווכחים בעקביות כדי להשמיע את עמדותיהם, בעוד האחרים שותקים ומתבוננים מהצה. כיצד הייתם מנהלים דינמיקה זו?

מגבלות תזונתיות בארוחה משותפת: משתתף באירוע בין-דתי אינו יכול לאכול מהארוחה המוגשת בשל דרישות דתיות ומבקש חלופה, על אף שהתפריט כבר אושר. כיצד הייתם פותרים בעיה זו?

פרק 5

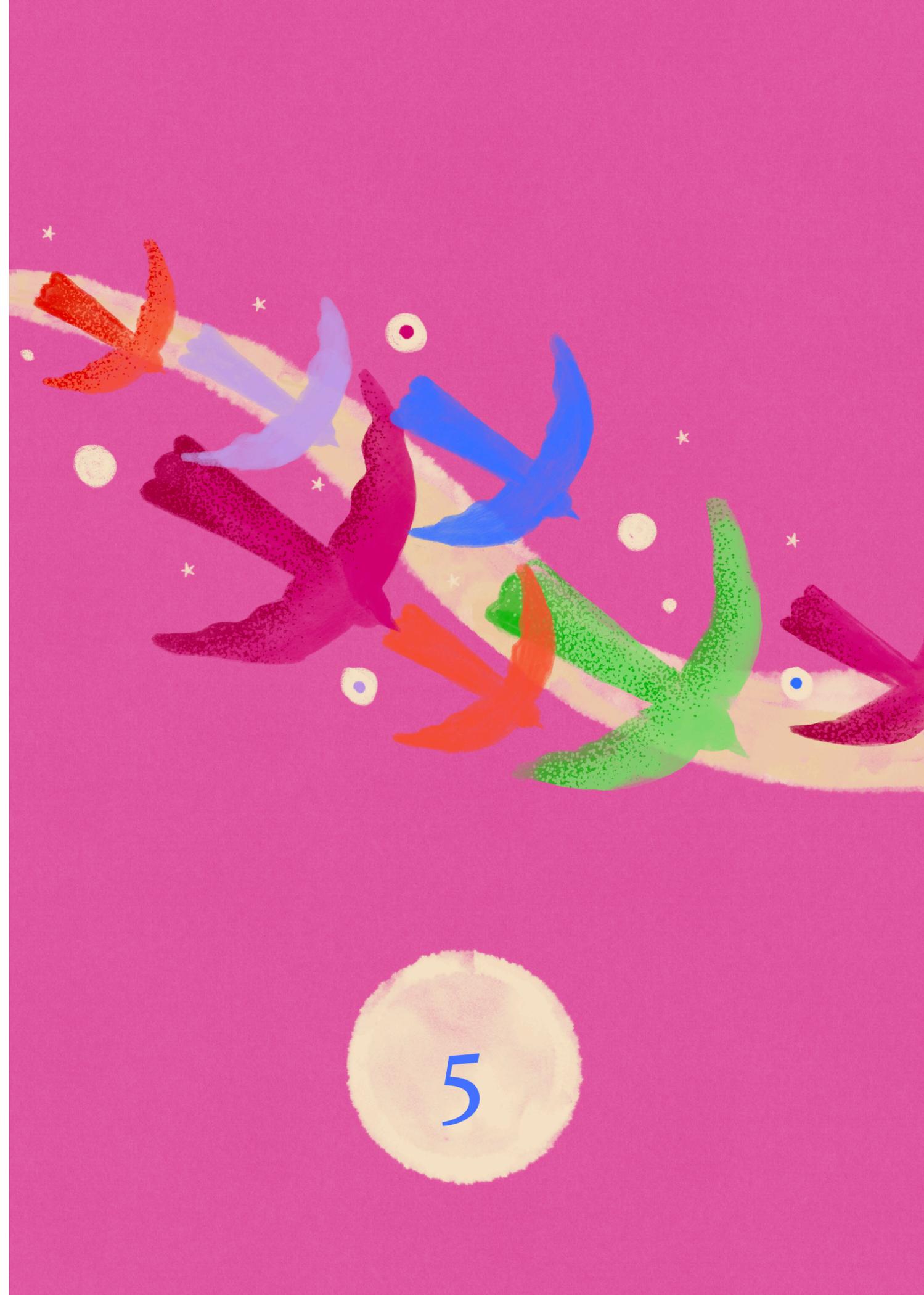
בואו נתחיל במסע הבין-דתי

מוכנים, היכון, קדימה!

התשתית הונחה, והמסע הבין-דתי נכון לצאת לדרך.

פרק זה מעניק לכם תובנות חיוניות ליציאה למסע טרנספורמטיבי זה, החל מהעלאת מודעות וזיהוי משתתפי מפתח, ועד ליצירת מרחב בטוח וניווט בקונפליקטים פוטנציאליים. תגלו דוגמאות מעשיות ותובנות מארגונים ברחבי אירופה ומחוצה לה, הממחישים את השילוב המוצלח של מרכיבים אלו ביוזמותיהם.

- כיצד נוכל להתחיל לשלב דיאלוג בין-דתי בפרקטיקות שלנו?
- אילו יעדים אנו שואפים להשיג כארגון?
- המשיכו על ידי הרחבת הדיונים הללו לבעלי עניין נוספים בארגון שלכם.

מקרה בוחן: הולנד

Dynamo הוא מרכז נוער באינדהובן המוקדש להעצמת צעירים באמצעות פעילויות כגון ספורט, אמנות, הופעות וסדנאות. הארגון מתאים את פעילויותיו לתחומי העניין והשאיפות של המשתתפים, ומעניק ליווי במגוון רחב של נושאים.

בשנת 2020 השיק ארגון **Dynamo** את **NADA**, פרויקט שנועד לתמוך בצעירים דתיים ובני תרבויות שונות מקרב קהילת הלהט"ב+ק. יוזמה זו צמחה מתוך מספרם ההולך וגדל של צעירים שבהם פגש ארגון **Dyna-mo**, אשר נאבקו ליישב בין זהויותיהם התרבותיות, הדתיות והמיניות. הזהות להט"בפא"ק+ מעמידה צעירים רבים בעמדה פגיעה, ועבור אלו המגיעים מרקע דתי או דו-תרבותי, פגיעות זו מתעצמת ומגבירה את הסיכונים לבדידות, לדיכאון ואף לאובדנות.

הכרה בערכה המרכזי של האמונה

הצעד הראשון כרוך בהכרה בתפקידה של האמונה בחיי הצעירים. האמונה משפיעה עליהם במסגרות שונות – בבית, ברחוב, במדיה או במרחב המקוון – גם אם הארגון שלכם אינו מתמקד במפורש בנושאים דתיים.

לאחר שהכרה זו קיימת, יש להרהר בהשלכותיה: מהן ההשלכות של כך על העבודה שלנו? כיצד התייחסות לאמונה ושילוב של דיאלוג בין-דתי בפעילותנו יכולים להועיל לצעירים שאנו תומכים בהם?

היתרונות הפוטנציאליים רבים. צעירים עשויים לחוש מקובלים ומועצמים לחלוטין, תוך רכישת מיומנויות לשיח משמעותי זה עם זה ופיתוח מודעות לרב-גוניות בחברה ובעולם. יתרה מכך, מאמצים מעין אלה עשויים לטפח לכידות חברתית, הבנה הדדית וקהילה מכילה יותר.

הצעד הבא הוא פתיחת הדיון הזה בפני הצוות שלכם. האם עמיתים מודעים באותה מידה לחשיבותו של נושא זה? כדאי לבסס הבנה משותפת באמצעות בחינת שאלות כגון:

- האם הבחנו במגוון דתי גובר בקהילות שלנו? האם מגוון זה משתקף בהרכב המשתתפים שלנו?
- מדוע על הארגון שלנו לעסוק בדיאלוג בין-דתי?
- מהי המשמעות של דיאלוג בין-דתי בהקשר של הארגון שלנו?

אף שארגון Refugees Welcome Portugal הוא ארגון חילוני, רוב האוכלוסייה המסתייעת בו רואה בדת מרכיב מכריע בזהותה, הן ברמה האישית והן ברמה החברתית. אחד האתגרים הראשונים שלהם היה ליישב בין התפיסה המודרנית-חילונית, הגורסת כי הדת צריכה להיות עניין פרטי, לבין תפקידה החברתי המשמעותי בקידום אמנציפציה, צדק וסולידריות. באופן מעורר עניין, כאשר הארגון החל את דרכו, היו אלה המסגדים והכנסיות הקתוליות שבהם הוא מצא את התמיכה הראשונית ואת המומנטום החיובי למענה על הצרכים המקומיים. במובן זה, הם רואים את תפקיד הדת בשילובן של קבוצות מיעוט כחינוכי מאין כמוהו, תוך הכרה בטבעה התומך מתוך מהותה, אשר לא פעם היווה את מקור התמיכה היחיד במקרים רבים.

מתוך הכרה בתפקידה המהותי של הדת בשילובן של קבוצות מיעוט, ארגון Refugees Welcome Portugal מדגיש את חשיבות קיומו של צוות מגוון ומיומן לקידום רב-תרבותיות וכבוד כלפי אמונות ודתות שונות. עבודתם החשובה ביותר מתחילה בבירור פנימי. הם מתמקדים בחינוך המתנדבים, השותפים והתומכים שלהם באמצעות אירועים בין-תרבותיים ודיאלוג רב-תרבותי, שנועדו להפגיש בין אנשים שאלמלא כן לא היו יוצרים קשר זה עם זה. אירועים אלו אינם מתמקדים אך ורק בשיח דתי; תחת זאת, הם יוצרים מרחבים פתוחים לדיאלוג אורגני ולהחלפת רעיונות. גישה זו מאפשרת למשתתפים ליצור חיבור ברמה האישית ולבנות מערכות יחסים המבוססות על חוויות וערכים משותפים.

NADA מעניקה מרחב בטוח (יותר), אמיץ ומכיל שבו צעירים אלו יכולים להתכנס, לבטא את צרכיהם, לדון באתגרים ולשתף פעולה למען פתרונות. אף על פי שארגון Dynamo אינו בעל רקע דתי, הוא מכיר בחשיבותה של הדת עבור המשתתפים בו: "אם צעירים אומרים שהדת רלוונטית, היא אכן רלוונטית. אל לנו להטיל בכך ספק."

עד שנת 2024, שואף ארגון NADA לרתום כ-50 צעירים מוסלמים ונוצרים מרקע תרבותי מגוון לפעילויות הנעות בין קריוקי וסדנאות לבין ביקורים בפארקי פנאי והכנת דגלי גאווה. מפגשים מהנים אלו מתמקדים בגיבוש ובהנאה. במפגשי תמיכה, המשתתפים דנים בנושאים שונים הרלוונטיים לקבוצתם, מתמודדים עם סוגיות מורכבות ולומדים יחדיו. מפגשים אלו מהווים מרחב לשיתוף בחוויות, להעלאת שאלות ולבחינת דרכי התמודדות עם מצבים ספציפיים.

מקרה בוחן: פורטוגל

[Refugees Welcome Portugal ONGD](#) מחויב לקידום ההכלה והרווחה של פליטים בפורטוגל. מטרתם העיקרית היא לטפח סביבה מקבלת ולסייע בקליטה חלקה של פליטים בחברה הפורטוגלית.

נושאי פרויקטיהם מונחים על ידי הצרכים והאינטרסים של המשתתפים, ומקיפים קשת רחבה של תחומים – מבריאות הנפש וחוסן ועד לזכויות אדם, אמנות ולימוד שפות. סוגיית האמונה עולה באופן טבעי לאור הזהויות המגוונות בתוך הקבוצות. קהל היעד שלהם כולל פליטים מאוקראינה, סוריה ועיראק, לצד מהגרים מרחבי אירופה ומחוצה לה.

כך למשל, במהלך פרויקט שהתקיים במקביל לחודש הרמדאן (חודש הצום, התפילה, חשבון הנפש והקהילתיות באסלאם), הארגון התאים את תוכניתו ואת מועדי הארוחות כדי להיענות לצורכיהם של הצמים. ארוחות הערב הפכו לאירועים קהילתיים, וביום הוקצו חללים ייעודיים עבור המשתתפים הצמים. הדיונים במהלך ארוחות אלו כללו לעיתים קרובות שאלות מעוררות מחשבה על אמונה, אשר תרמו לקידום הדיאלוג וההבנה ההדדית.

גישה אחרת מבוססת על שילוב של שיח בין-דתי בתוך פעולות או מיזמים שכבר מתבצעים.

מקרה בוחן: בלגיה

ארגון [D'Broej](#) פועל למען ילדים ובני נוער בסיכון חברתי בבריסל. אחת משיטותיהם כוללת הוצאת צעירים למסעות בהרים וביערות: [המסע](#). במהלך הצעידה, הצעירים לומדים לזהות, לכבד ואולי

הגדירו את הנושא ואת ההיקף

ההכרה בחשיבות המעורבות באמונה ובדיאלוג בין-דתי היא הצעד הראשון. מתוך הבנה זו, השלב הבא הוא התווית יעדים ארגוניים בתחומים אלו ופיתוח אסטרטגיה למימושם.

כפי שצוין קודם לכן, דיאלוג בין-דתי הוא מסע לכל החיים, שבו כל משתתף ומשתתפת מתקדמים בקצב שלהם. אין צורך לזנק מיד לפעילויות דיאלוג מקיפות. תחת זאת, כדאי לבחור בגישה שתואמת את ההקשר המקומי, את התרבות הארגונית, את הצוות ואת הדינמיקה בין המשתתפים.

נקודת מוצא מעשית עשויה להיות שילוב של מודעות דתית בתוך הפרויקטים והפעילויות הקיימים שלכם. הדבר עשוי לכלול התחשבות בהעדפות תזונתיות, בזמני תפילה או בחגים ומועדים דתיים משמעותיים בתכנון האירועים שלכם.

מקרה בוחן: גרמניה

ארגון [East-West-East Germany e. V](#). הינו עמותה המתמקדת בגישור בין צעירים ממזרח וממערב אירופה, בהכרת ערכי הדמוקרטיה וזכויות האדם, ובמתן מרחב בטוח ללמידה בלתי פורמלית.

מקרה בוחן: אוסטריה

במסגרת מיזם באוסטריה, פעלו יחדיו בני נוער מקהילות דתיות שונות להפקת לוח שנה בין-דתי המציג את מועדי המפתח של היהדות, הנצרות והאסלאם. בתמיכה כלכלית ומעשית של הקהילות המארגנות, המשתתפים לקחו אחריות מלאה על הפרויקט, תוך בחירת החגים שיוצגו ואופן הצגתם. באתר Feiertagsgruss.at, מבחר מהחגים המרכזיים ביותר מעניק תובנות על אופן ציון המועדים, ומספק צוהר למגוון העשיר הקיים בכל מסורת דתית.

מקרה בוחן: ספרד

בעיר ואיאדוליה, Fundación Red Íncola (קרן רד אינקולה) הקימה במשרדה מרחב חינוכי בין-דתי בשם En clave de Fe (במפתח האמונה). המרחב פתוח לביקורי בתי ספר, קבוצות נוער וארגונים, ומוצגת בו תערוכה הכוללת תמונות, מפות וחפצי דת המציגים באופן דינמי פלורליזם דתי המבוסס על פדגוגיה של קיום משותף. במהלך ביקורים וסדנאות, צעירים חוקרים את הפלורליזם הדתי ולומדים על ערכה של הרב-גונית בחברה. הם דנים במאחד ביניהם חרף השקפותיהם השונות, ובדרכים לקידום דו-קיום המבוסס על סובלנות וכבוד הדדי.

אף לפרוץ את גבולותיהם האישיים. טיולים אלו מעודדים את המשתתפים להכיר בגבולותיהם ולכבדם, ומעניקים אפשרויות להתבוננות פנימית ולשיח על אתגרים שעלו הן במהלך המסע והן בחייהם האישיים בכללותם. אנשים צעירים חורגים מאזור הנוחות שלהם: הן ברמה הפיזית על ידי התרחקות מסביבתם המוכרת בבריסל, והן ברמה הרעיונית על ידי ערעור על הרגליהם ודפוסי חשיבתם. במרחבי הטבע הם מתבוננים פנימה, ומזהים את עוצמותיהם ואת מגבלותיהם. עבור אלו החשים 'תקועים' – בין אם במסגרת הלימודים, בחיפוש העבודה, או בחיבור לחברה – פסק זמן בחיק הטבע, וביחוד בין ההרים, עשוי להיות בעל כוח טרנספורמטיבי.

מתוך הכרה בחשיבותה של האמונה בחיי המשתתפים, פנו מדריכי הנוער ב-D'Broej לקבלת סיוע מ-Axcent, ארגון המתמחה בדיאלוג בין-דתי, במטרה לגוון את ההרכב הדתי של קבוצותיהם ולשלב שיח בין-דתי בפעילויותיהם. שיתוף פעולה זה הוביל להשקת פרויקט "קארט בלאנש" (Carte Blanche), במסגרתו קבוצות מגוונות מבחינה דתית חולקות את זמנן סביב השעון ויוצאות למסעות בטבע – הכוללים ביקורים במנזרים שתקנים, בהרי הפירנאים ובאנדלוסיה – תוך שהן לומדות לקיים חיים משותפים בכל שעות היממה.

גישה נוספת לעיסוק באמונה כוללת ארגון פעילויות העוסקות באופן ישיר בדיאלוג בין-דתי.

פעילויות אלה נועדו להעמיק את הידע וההבנה בקרב המשתתפים.

באמנות ככלי לטיפוח תרבויות של שלום. אחד משיאי התוכנית היה ביקור בארמון השלום (Peace Palace), שלאחריו התקיימה פעילות דיאלוג בין-דתית בהשראת "כלל הזהב" המצוי במסורות דתיות שונות: "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך".

מגוון רחב זה של נושאים, שבו הדיאלוג הבין-דתי הוא נדבך אחד מני רבים, משך צעירים וצעירות בעלי מוטיבציות מגוונות. הם לא רק עסקו בדיונים ובפעילויות משמעותיות, אלא גם רקמו קשרי חברות ונהנו מזמנם המשותף.

החליטו מי יכול להיות מעורב

קביעת זהות המשתתפים היא שלב מכריע לאחר הגדרת היקף הפעולה ואופן שילוב האמונה והדיאלוג הבין-דתי בעשייה המקצועית.

אפשרות אחת היא לבחון את סוגיית האמונה במסגרת קבוצה קיימת. היתרון בכך הוא שחבריה כבר חולקים מידה של אמון והיכרות, המהווים בסיס איתן לדיונים רגישים. עם זאת, עלולים להתעורר אתגרים כמו חוסר איזון בהרכב הדתי של הקבוצה, או קושי של מצטרפים חדשים לחוש רצויים או משולבים.

לחלופין, ניתן להקים קבוצה חדשה המזמינה צעירים בעלי גיוון דתי רחב יותר. גישה זו אמנם מסייעת להימנע מהטיות הנובעות מהיכרות מוקדמת, אך חיוני

בנוסף, רשת 'אינקולה' (Red Íncola) יצרה 'מזוודה בין-דתית' המכילה פריטים ממסורות האסלאם, הבודהיזם, ההינדואיזם והיהדות. מזוודה זו מאפשרת להביא את החוויה לבתי ספר ולמרכזי נוער, ובכך מסייעת לצעירים לגלות ערכים משותפים ואת חשיבות החיים בצוותא.

ניתן לגשת לדיאלוג בין-דתי גם בגישה עקיפה, על ידי בחירת נושא משותף ושילוב היבטי אמונה בתוכו. נושאים אפשריים כוללים בריאות הנפש, מגדר, אקולוגיה, ספורט, טכנולוגיה, זכויות אדם, תקשורת, חופש הביטוי או שוויון זכויות.

מקרה בוחן: בולגריה, אלבניה, הולנד ובלגיה

יוזמת הדתות המאוחדות (URI) היא רשת בין-דתית עולמית הפועלת מהשטח, המגייסת אנשים לגישור על פערים דתיים ולעבודה משותפת למען הטוב המשותף בקהילותיהם ובעולם. אחת מיזמותיה המשפיעות של URI היא ארגון מחנות נוער המפגישים צעירים מרקע תרבותי ודתי מגוון לפעולה למען מטרות משותפות. בוגרי המחנות, המסתייעים בניסיונם האישי, מנחים את המחנות הללו ומעוררים השראה בדור החדש.

בקיץ 2024, התכנסו בהאג 20 צעירים וצעירות בגילאי 14–17 מאלבניה, בולגריה, בלגיה והולנד למחנה הבין-דתי **זורעים שלום (Seeding the Peace)**. המחנה התמקד בבניית שלום, צדק אקולוגי, דיאלוג בין-דתי ושימוש

בשפות הערבית והעברית גם יחד. גישה מכילה זו משתרעת על קבוצות נוער, סטודנטים באוניברסיטאות, אנשי מקצוע ומגזרים קהילתיים נוספים.

באמצעות סדנאות, תוכניות הכשרה ופרויקטים מיוחדים, בית הספר לשלום מעמיק את הבנת המשתתפים בנוגע לסכסוך ואת תפקידיהם האישיים בתוכו, ובכך מניע אותם לפעול באופן אקטיבי לשינוי הדינמיקה בין ישראלים לפלסטינים. יוזמות אלו מעצימות את המשתתפים לבטא בחופשיות את רגשותיהם, דעותיהם ועמדותיהם, ובכך מעודדות מעורבות ואקטיביזם מוגברים. על אף שהדת מוכרת כחלק בלתי נפרד מזהויות קבוצתיות, הדגש העיקרי מושם על הפוליטיקה, מה שמסקף את שורשיו העמוקים של הסכסוך ביחסי כוח ודינמיקות פוליטיות.

קיום דיאלוג בין-דתי כרוך גם בהתבוננות בשאלה מי נעדר מהשיח. גישה זו כוללת הכרה בהיעדרן של קהילות דתיות מסוימות ומציאת דרכים לשילוב מושכל של נקודות המבט שלהן.

מקרה בוחן: פולין

בראשית שנות ה-90, קבוצה של אמני תיאטרון אוונגרד נכנסה אל שער גרודזקה (Grodzka Gate), שהיה אז במצב של הזנחה, ושם קיימה את הופעת הבכורה הראשונה של "תיאטרון NN". במהלך שהותם באתר, הם

להישמר מפני 'עלה תאנה' (Tokenism) — הכללה שטחית של חברי קבוצות מיעוט לצורכי מראית עין בלבד, מבלי לתת מענה אמיתי לצרכיהם ולנקודות המבט הייחודיות שלהם. לפיכך, בעת פנייה למשתתפים פוטנציאליים, יש להתחשב במניעיהם ולהבטיח שניתן יהיה להתאים את הפעילויות לצרכיהם באופן אפקטיבי.

מקרה בוחן: ישראל/פלסטין

בשנות ה-70 של המאה ה-20, יהודי שהמיר את דתו לנצרות הקים את [נווה שלום – וואחאת אל-סלאם](#) (Oasis of Peace), כפר ייחודי שמטרתו לקדם דו-קיום בין שלוש הקהילות הדתיות המרכזיות בישראל/פלסטין. כיום, זהו היישוב היחיד באזור שבו ישראלים ופלסטינים, יהודים, מוסלמים ונוצרים חיים יחדיו. הקהילה מציינת את חגיה של כל אחת מהדתות ומנהלת את מערכות היחסים המורכבות ביניהן, תוך יצירת סביבה בטוחה ומעצימה, במיוחד עבור התושבים הפלסטינים בעלי האזרחות הישראלית.

בתוך כפר ייחודי זה הוקם [בית הספר לשלום](#), המארגן סמינרי דיאלוג המשקפים את הגיוון הרחב בחברה. סמינרים אלו מבטיחים ייצוג מאוזן של קהילות, מגדרים וקבוצות גיל שונות. כל מפגש מונחה במשותף על ידי מנחה ישראלי ומנחה פלסטיני, תוך שימוש

בעת תכנון יוזמה חדשה, מציאת שותפים רלוונטיים היא שלב מכריע.

התחילו בבחינת הסביבה המקומית בחיפוש אחר פרקטיקות קיימות או שותפים פוטנציאליים בתחום האמונה והשיח הבין-דתי, כגון מסגדים, כנסיות או בתי כנסת מקומיים. שקלו אפשרויות שותפות מגוונות, החל מתרומה של מומחים ועד לפרויקטים שיתופיים. הגורם המכריע הוא קיומה של מטרה משותפת שברצונכם להשיג, וזאת למרות זהויות דתיות שונות או רקע ארגוני שאינו קשור לעבודה עם נוער.

מקרה בוחן: ברחבי אירופה

מועצת המנהיגות המוסלמית והיהודית האירופית (MJLC) השיקה את "תכנית השגרירים", שמטרתה לפתח רשת של מנהיגים צעירים מהקהילות היהודיות והמוסלמיות, בעלי תשוקה ליוזמות בין-דתיות. המשתתפים לומדים ליישם מיזמים המעניקים מענה לצורכי הקהילה ומחזקים את הסולידריות הבין-דתית ואת הלכידות החברתית.

עם סיום התוכנית, השגרירים מוזמנים להוציא אל הפועל את המיומנויות החדשות שרכשו באמצעות השקת מיזם משותף קטן בסביבתם המקומית.

עם סיום תוכנית השגרירים, השגרירות החדשות הינד ואיידל מווינה השתמשו

חשפו את זהותו ההיסטורית כ"השער היהודי",

שסימן בעבר את הגבול המפריד בין הקהילה היהודית לבין שאר תושבי לובלין. מופתעים מחוסר הידיעה המוחלט שלהם לגבי היסטוריה משמעותית זו, הם חשו השראה להתחבר מחדש למורשת היהודית המקומית.

כיום, מרכז "שער גרודצקה – תיאטרון NN" פועל כאתר הנצחה המושך אליו מבקרים מכל העולם. לנוכח הקהילה היהודית המקומית המצומצמת שנותרה, המרכז מקדיש את מאמציו להכרה בהיעדרם של חיים יהודיים ולמציאת דרכים משמעותיות להתמודדות עם החלל שנוצר. הוא שואף ליצור זיקה רגשית לעברה היהודי של פולין.

על מנת לקדם הבנה ופיוס, המרכז מארגן ביקורים משותפים לבני נוער יהודים ופולנים, המגיעים לעיתים קרובות עם תפיסות מוקדמות אלו כלפי אלו עקב אינטראקציה אישית מוגבלת. המרכז מקיים תפילות משותפות לזכר קורבנות המשטר הנאצי ומפעיל פרויקט מרגש המגולל את סיפורו של הניו ז'יטומירסקי, ילד יהודי מלובלין שנספה בשואה. הפרויקט מתבסס על מחקר ותצלומים ישנים וכולל ביקור באתר שבו צולמה תמונתו האחרונה הידועה. המשתתפים מוזמנים לכתוב מכתבים לכתובתו האחרונה של הניו.

באמצעות דיאלוגים היסטוריים אלו, מרכז "שער גרודצקה – תיאטרון NN" מתמודד עם אתגרים מודרניים כגון אנטישמיות, איסלאמופוביה וחוסר סובלנות דתית, ובכך מטפח הבנה ואמפתיה בין קהילות מגוונות.

יוזמה זו עשתה שימוש ב-Threatre of the Oppressed (תיאטרון המדוכאים) כדי לקדם דיאלוג בין-אמוני (Interconvictional) בקרב מהגרים צעירים. ארגון Giolli Coop הביא עמו את המומחיות בתיאטרון המדוכאים, Red Íncola תרם מניסיונו בליווי ובתמיכה במהגרים צעירים, וארגון Axcent סיפק את הידע המקצועי בתחומי הדיאלוג הבין-דתי והבין-אמוני.

שיתוף הפעולה נפתח בסמינר לדיאלוג בין-אמוני, ולאחריו התקיימו סדרות הכשרה בשיטת תיאטרון המדוכאים. לאחר מכן, כל ארגון יישם את המתודולוגיה הזו באופן מקומי, תוך התאמתה למציאות הייחודית שלו. יישום מעשי זה התפתח לגישה ורסטילית לעבודה עם צעירים בעלי תפיסות עולם מגוונות, אשר גובשה בהמשך לכדי ערכת הכלים [To Believe or Not To Believe](#).

עבור השותפים בספרד ובאיטליה, המושג "דיאלוג בין-השקפתי" (Interconvictional dialogue) היה בבחינת חידוש. ארגון Axcent, המושרש עמוקות בסביבה המגוונת מאוד של בריסל, ביצע ניתוח מפורט של פרקטיקות העבודה שלו כדי להבהירן ולשתפן ביעילות. תהליך שיתופי זה עודד את Axcent לשכלל את שיטותיו, בעוד שהארגונים Giolli ו-Red Íncola שילבו מושג חדש זה ברפרטואר שלהם.

בכישוריהן כדי לייסד "סיוור דיאלוג" בעירוניהן. הן התוו מסלולים המדגישים זיקות היסטוריות ועכשוויות בין מוסלמים ליהודים, כולל מסורות קולינריות משותפות וסיפורי עזרה הדדית במהלך מלחמת העולם השנייה. סיוור ה-"Yal-la City Walks" שלהן מציעים כיום מסעות חינוכיים לכיתות ולקבוצות נוער, החושפים את הקשרים הבין-דתיים הללו שלעיתים קרובות נזנחים.

כדי להרחיב את השותפויות הבינלאומיות שלכם, כדאי לשקול שימוש בכלים כמו [Atlas Partner-Finding Tool](#) או השתתפות ב[אירועי הכשרה](#) בינלאומיים במטרה לפגוש שותפים פוטנציאליים.

שותפויות חוצות גבולות יכולות להעשיר את הבנתכם לגבי מציאויות ושיטות עבודה שונות מעבר להקשר המקומי, ובכך לספק תובנה מעמיקה יותר לגבי דרכי הפעולה שלכם והאתגרים הייחודיים של סביבתכם. עבור קבוצות נוער, שיתופי פעולה אלו פותחים נתיבים לחוויות חדשות, למידה ממקור ראשון והרחבת אופקים.

מקרה בוחן: פרויקט +ERASMUS (איטליה, ספרד)

"להאמין או לא להאמין? למה לא לחיות יחד" היה פרויקט נוער של [+Erasmus](#) (במסגרת שיתופי פעולה בקנה מידה קטן - KA2) שהובל על ידי [Giolli Coop](#) (איטליה), [Red Íncola](#) (ספרד) ו-[Axcent](#) (בלגיה).

שימו לב

בשיתוף קטינים בפעילויות, חיוני לעדכן את ההורים באופן שוטף. בעוד שדיאלוג בין-דתי אינו עוסק בהמרת דת של המשתתפים, ייתכנו חששות בנושא זה. הבטחת אמון ההורים והבנת מטרת הפעילויות חיוניות למעורבות מוצלחת.

יצירת מרחב בטוח

דיאלוג בין-דתי משגשג על בניית אמון, המהווה את אבן היסוד לאינטראקציות משמעותיות. המטרה אינה לשכנע, אלא להעשיר את ההבנה בקרב כל המשתתפים. יצירת מרחב בטוח היא חיונית לטיפול סביבה המעודדת שיתוף ולמידה, המבוססת על כבוד הדדי ותשומת לב לצורכי כלל המשתתפים.

שיקולים ליצירת סביבה זו כוללים רגישות דתית, כגון בחירת המקום ותזמון הפעילויות. יש לוודא שהמיקום הנבחר אינו בעל משמעות דתית שעלולה להדיר חלק מהמשתתפים, ולהימנע מקביעת אירועים במהלך מועדים דתיים מרכזיים, כגון שבת או תפילות יום ראשון. במקרים של ספק, קיום דיאלוג פתוח עם המשתתפים מסייע לרוב בהבהרת סימני שאלה ומניעת אי-הבנות פוטנציאליות. גם לאווירת המרחב תפקיד מכריע. הדגימו את ההתנהגות המצופה מהמשתתפים: תרגלו הקשבה פעילה, הפגינו אמפתיה וקדמו פתיחות. עודדו את המשתתפים לבטא

מקרה בוחן: בלגיה & ישראל/פלסטין

בית הספר הקתולי אימלדה-אינסטיטוט (Imelda-Instituut) שבבריסל, בו למעלה מ-80% מהתלמידים הם מוסלמים, חווה מתיחות והקצנה גוברת על רקע הסכסוך הישראלי-פלסטיני. כמענה לכך, השיק המוסד את פרויקט שגרירי דיאלוג (Ambassadors of Dialogue) – מיזם חילופי נוער במסגרת תוכנית Erasmus+ בשיתוף עם תיכון "כרמל" בחיפה, שמטרתו לטפח שיח והבנה הדדית.

תלמידים המעוניינים להשתתף נדרשו להגיש מכתב מוטיבציה ולעבור ריאיון בפני ועדת קבלה. תהליך המיון הבטיח גיוון דתי באמצעות הכללת שמונה סטודנטים מוסלמים ושמונה סטודנטים נוצרים. בית הספר קיים דיאלוג מעמיק עם ההורים במטרה להפיג חששות, וערך מספר ערבי הסברה.

בשנת 2017, סטודנטים נבחרים ממוסד אימלדה (Imelda-Instituut) ביקרו בארץ הקודש והצטרפו לעמיתיהם מחיפה לביקור באתרים מרכזיים ליהדות, לנצרות ולאסלאם. חודשים ספורים לאחר מכן, הסטודנטים מחיפה השיבו בביקור גומלין בבריסל כדי לחוות את הגיוון שבה ממקור ראשון.

המשתתפים הוגדרו כ"שגרירי דיאלוג" – תואר לכל החיים המבטא את מחויבותם לטיפול הבנה ושיתוף חוויותיהם. שגרירים אלו מרבים לנאום באירועים שונים, וממשיכים להעניק השראה לאחרים באמצעות סיפורי הדיאלוג שלהם.

צפו כאן בסרט התיעודי על "שגרירי הדיאלוג".

במסגרת המיזם **”תנו לשלום לצמוח”**, שיתף מרכז הנוער ”גוולבה” פעולה עם קבוצות נוער קתוליות ומוסלמיות מהאזור כדי לבנות פסל עץ מעץ ממוחזר, תוך איסוף משאלות ותקוות מהקהילה בכיכר העיר. אלו נטמנו לאחר מכן תחת עץ רענן בפארק מקומי, המשמש כעת כפינה יקרה להתבוננות ולתפילה.

גלו את האווירה המכילה של מרכז הנוער גוולבה
([Jugendzentrum Gewölbe](#)) (צפו בסרטון)

יצירת מרחב בטוח משתרעת גם על השפה והשיטות הננקטות. בחרו את מילותיכם בקפידה והשתמשו בדרכי תקשורת יצירתיות החורגות מהשפה המדוברת. קיימו תרגילים קבוצתיים, פרויקטים שיתופיים וביטויים אמנותיים כדי לטפח זיקות המתעלות מעל הבדלים תרבותיים ולשוניים. 'שפה ללא שפה' זו היא חיונית לבניית הבנה בקרב קבוצות מגוונות.

טעות היא חלק טבעי מכל תהליך של דיאלוג. אף שהחשש מפגיעה בזולת הוא נפוץ, יש לראות בשגיאות אלו הזדמנויות למידה. טפחו סביבה שבה פתיחות וכבוד הם ערכים עליונים כדי להתגבר על שטחיות ולאפשר חילופים עמוקים ומשמעותיים.

לעיתים, ייתכן שיהיה צורך ביצירת מרחב בטוח בתוך קהילה דתית אחת לפני הרחבת הדיאלוג למעגלים בין-דתיים רחבים יותר. האיזון הוא המפתח להבטחת תחושת הביטחון של המשתתפים בזהותם, והוא חיוני כדי לאפשר להם לחקור

את צרכיהם כדי להרגיש בטוחים, ייתכן באמצעות גיבוש אמנה או חוזה פדגוגי המושרש ב"כלל הזהב": "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך".

מקרה בוחן: אוסטריה

במרכז הנוער גוולבה ([Jugendzentrum Gewölbe](#)) שבשטייה, המהווה מופת של הכלה וסובלנות, בני ובנות נוער בגילאי 13 עד 19 מוזמנים בחום להשתלב במגוון פעילויות המטפחות קשרים עמוקים וביטוי עצמי. כאן הם יכולים להשתתף בבישול, משחקים, סדנאות יצירה, או לקבל סיוע בשיעורי בית – כל זאת בסביבה תומכת המאפשרת להם להיות עצמם.

המשתתפים המגוונים במרכז מגיעים מרקע גאוגרפי, חברתי ודתי שונה, ולעיתים קרובות משתפים באמונותיהם ובמסורותיהם התרבותיות. אנשי הצוות העיקריים, המזוהים עם הכנסייה הקתולית, משתפים באמונתם אם הדבר עולה בשיחה, וכן דרך מעשים השואבים השראה מעקרון "ואהבת לרעך כמוך" – ערך שלימד ישו.

"Time out" היא יוזמה רוחנית של המרכז, המציעה מפגשי מדיטציה והתבוננות יצירתית שבהם המשתתפים יכולים לבטא את מחשבותיהם ותפילותיהם בגלוי, להעלותן על הכתב, או להרהר בדומיה תוך הדלקת נר.

ניווט בקונפליקטים פוטנציאליים

יצירת מרחב בטוח היא מפתח לצמצום קונפליקטים בדיאלוג בין-דתי. עם זאת, מחלוקות עשויות להתעורר, בדומה לכל אינטראקציה בין-אישית אחרת. במקרים אלו, מחויבות לתהליך ואמון בקהילה שנבנתה בתוך קבוצת הדיאלוג הם חיוניים. השקעת זמן בטיפול בסוגיות מורכבות מעמיקה את ההבנה ואת הרלוונטיות עבור כל המעורבים.

במצבים אלו, יש לתת עדיפות למיומנויות בין-אישיות ולקשרים בין המשתתפים, תוך התמקדות באנושיותם המשותפת ולא בנקודות המחלוקת. יש לשאוף למציאת בסיס משותף שיכול לאחד את הקבוצה, תוך שימוש באינטרסים משותפים כיסוד לפתרון.

בסביבות של סכסוך או פוסט-סכסוך, בחירת המתודולוגיות הופכת לקריטית אף יותר, תוך התחשבות בפצעים טריים ובטראומה בין-דורית מתמשכת.

מקרה בוחן: בוסניה והרצגובינה

מרכז הנוער על שם יוחנן פאולוס השני (John Paul II Youth Centre)

בסרייבו מספק פלטפורמה לצעירים לחקור את אמונתם ולקיים אינטראקציה עם קהילות מגוונות באמצעות חינוך בלתי פורמלי. פרויקט 'צעדים יחד קדימה' (Let's Step Forward Together) מאחד צעירים קתולים, נוצרים אורתודוקסים ומוסלמים, ומטפח אחריות קולקטיבית לעתיד מדינתם תוך הוקרת

ולהעריך בביטחון נקודות מבט אחרות.

מקרה בוחן: פינלנד

ארגון FIN POLAR Kulttuurikeskus Ry, ארגון בחברה האזרחית בפינלנד המנוהל על ידי מהגרים החיים בה, שואף לתמוך בשילובם ובהעצמתם של מהגרים. במקום לדחוק בהם לציית לנורמות הפיניות, הארגון מציע תמיכה והכוונה המסייעות להם להשתלב בסביבתם החדשה בצורה יעילה.

הארגון מארח מפגשי נוער המפגישים אנשים מרקעים מגוונים. מפגשים אלו כוללים פעילויות מעשירות כגון טניס שולחן, ארוחות משותפות והרצאות מומחים בנושאים בעלי רלוונטיות אוניברסלית כמו אמפתיה. בנוסף, FIN POLAR מארגנת מפגשי דיאלוג בין-דתי, דיונים וסדנאות שנועדו לטפח הבנה הדדית וכבוד. דיאלוג בין-דתי נתפס כנתיב לעולם אנושי ומכיל יותר. באמצעות שיחות אלו, המשתתפים מעמיקים את הבנתם כלפי האחר, מפחיתים סטריאוטיפים ומרחיבים את נקודת מבטם.

בהשראת משנתו של פתהוללה גולן, המדגישה חינוך, דיאלוג למען קיום משותף בשלום ומענה לצורכי השכבות החלשות, העיקרון המנחה הוא לשמור, באופן מטאפורי, 'כיסא לכל אדם בליבך'.

מקרה בוחן: אירלנד

ארגון NorthWork Ireland ממוקם על הגבול שבין צפון אירלנד לרפובליקה של אירלנד; הוא הוקם כמענה להתגברות השימוש בשפה עוינת ובמקרי בריונות בקרב תלמידי תיכון, המהדהדים את חוויותיהם של הוריהם מתקופת ה-”Troubles” (הצרות) – סכסוך לאומני בצפון אירלנד שנמשך מסוף שנות ה-60 ועד שנת 1998.

הארגון משמש כצינור לתקשורת פתוחה ולחיזוק היחסים בקרב צעירים מהקהילות הקתולית והפרוטסטנטית, שביניהן שררה עוינות היסטורית. באמצעות סדנאות אמנות ויצירה, NorthWork שמה דגש על חוויות משותפות ועל יצירת חיבורים. יוזמה בולטת אחת, [פרויקט יצירתיות חוצת גבולות \(Cross Border Creativity Project\)](#), הדגישה נקודות דמיון משותפות, כגון השמיים, העננים, האדמה והצמחייה שאנו חולקים. הפעילויות כללו שימוש בחימר מקומי לקדרות, יצירת רישומים בהשראת הרקיע, ליקוט צמחים להכנת דיו ואריגה בסיבים אורגניים.

סדנאות אלו מקנות מיומנויות אמנותיות ומטפחות חשיבה ביקורתית, אמפתיה והבנה קהילתית עמוקה יותר, ובכך מחזקות את הידע והמעורבות האזרחית. אף על פי שמפגשים אלו אינם עוסקים ישירות בסוגיות דתיות, קירוב צעירים משתי הקהילות מהווה צעד משמעותי לקראת גישור על פערים דתיים ותרבותיים.

מורשתה המגוונת.

התוכנית מציעה קשת רחבה של פעילויות, הכוללת הכשרות לסטודנטים ולמדריכי עמיתים במיומנויות תקשורת וטרנספורמציה של קונפליקטים, סדנאות בנושאי מנהגי דת, דעות קדומות ושנאה מילולית, ואירועי ספורט פתוחים דוגמת מרוץ השלום. כמו כן, היא כוללת סיורי למידה לחשיפת היבטים תרבותיים והיסטוריים של המדינה, מחנות קיץ, סמינרים, מפגשי תרבות ומפגשים עם מנהיגים דתיים, המאפשרים למשתתפים להעמיק בסוגיות של אמונה. בנוסף, התוכנית כוללת פעילות התנדבותית וכנסים מקומיים ובינלאומיים במטרה לעודד שיתופי פעולה חדשים ולגשר על פערים בין מוסדות חינוך לבין החברה האזרחית. מאז הקמתה בשנת 2013, התוכנית שיתפה למעלה מ-10,000 צעירים וצעירות.

אף שהפרויקט אינו מתמקד בעיקרו בדיון בסוגיות היסטוריות, הוא אינו נמנע מהן; המנחים מאפשרים לשיח ההיסטורי לעלות באופן אורגני מצד המשתתפים. עם זאת, התוכנית שמה דגש על בניית קשרים באמצעות הדגשת האנושיות המשותפת והמכנה המשותף, ובכך מניחה תשתית לדיונים רגישים יותר על העבר כאשר אלו עולים באופן טבעי.

שיחות מזהות (ID Talks) דיאלוג בין-דתי ופיוס מאת נדז'דה מויסילוביץ מאמר: [\(ID Talks\) - שיחות מזהות דיאלוג בין-דתי ופיוס](#) פודקאסט [בספוטיפי](#), [אפל וספרייקר](#) סרטון: [שיחות מזהות \(ID Talks\) דיאלוג בין-דתי ופיוס](#)

הישג משמעותי של ארגון MARCH הוא הקמתו של מרכז בית קפה בר-קיימא — מרחב קהילתי חדש המנוהל ומתופעל באופן פעיל על ידי חברי הקהילה עצמם. מקום זה הפך לנקודת מפגש קריטית שהייתה חסרה בעבר, הנתמכת על ידי המחויבות המשותפת של הקהילות לאהבה ולהבנה, ובכך מחזקת את חוסן אל מול סכסוכים עדתיים.

טיפים וכלים

[Dialogo! :KAICIID](#)

המשחק נועד ללמידה כיצד לנהל דיאלוג בצורה יעילה

SALTO הכללה וגיוון:

[השמיים הם הגבול \(The Sky is the Limit\)](#) - מדריך

אינטראקטיבי למיזמי נוער לדיאלוג בין-דתי

הקולקטיב האירופי לדתות ואמונות (ENORB):

[להוציא את הטרולים!](#) – פרויקט שנועד להילחם באפליה ובחוסר

סובלנות על רקע דתי ברחבי אירופה

מועצת אירופה: [דת ואמונה \(Religion and belief\)](#) – חלק מתוך

COMPASS מדריך לחינוך צעירים לזכויות אדם

DialoguePerspectives

(נקודות מבט לדיאלוג): [לוח שנה אירופי בין-דתי ותפיסתי](#)

מקרה בוחן: לבנון

לבנון, מדינה מזרח-תיכונית בעלת אוכלוסייה מגוונת המונה למעלה מ-18 קהילות דתיות שונות, חוותה קונפליקטים מתמשכים המונעים מחשש מה"אחר" וממנטליות מושרשת של "אנחנו מול הם" מאז מלחמת האזרחים בשנות ה-70. עמותת [MARCH Lebanon NGO](#), שהוקמה בשנת 2011, פועלת לקידום לכידות חברתית ופיוס בין-קהילתי באמצעות בניית שלום ויישוב סכסוכים.

מאמצי הארגון מתמקדים בצעירים בגילאי 18 עד 35 מקהילות המצויות בעימות דתי (סונים, עלאוים, שיעים ונוצרים), ובכללם לוחמים לשעבר, אסירים משוחררים שהיו מעורבים בסכסוכים עדתיים או חמושים, ונשים שבני משפחתן נטלו חלק באלימות עדתית.

דיאלוג בין-דתי ב-MARCH הוא תהליך מתמשך, דינמי וקריטי, המסתגל בהתאם להתפתחות הקהילות. הארגון עושה שימוש בכלים יצירתיים כגון מספרי סיפורים, תיאטרון לפיוס, תרפיה במוזיקה, דרמה-תרפיה ומיזמי בנייה משותפים לחיזוק הקשרים הקהילתיים. אסטרטגיה יעילה במיוחד כוללת ארגון עימותים שבהם המשתתפים מאמצים נקודות מבט מנוגדות; דבר זה מחייב אותם לחקור, לשאול שאלות ולקיים אינטראקציה עם אלו שבעבר חלקו עליהם. דיונים אלו מעודדים חילופים כנים, הפורצים את מעטפת הנימוס השטחית כדי לבנות אמון, אמפתיה ותחושת שייכות.

מסקנה

הדיאלוג הבין-דתי חורג מעבר למתודולוגיה גרידא בעבודה עם בני נוער; זהו תהליך דינמי המעשיר קהילות ומשנה מערכות יחסים. הוא אינו מצריך מחוות גרנדיוזיות או שיטות מורכבות, שכן הפעולות המשמעותיות ביותר הן לרוב הפשוטות ביותר. מרחב מזמין, שבו יחידים מרקעים דתיים שונים יכולים להיפגש וליצור קשר, מספיק לעיתים קרובות כדי להצית אינטראקציות מעוררות השראה.

הדיאלוג הבין-דתי משמש כלי מניעתי ויוזם כאחד, הסולל את הדרך ליישוב סכסוכים ולבניית קהילה. הוא מגלם הלך רוח ומחויבות להבנה הדדית, המטופחים באמצעות אינטראקציות יומיומיות. כמדריכי נוער, עומדת לרשותכם עמדה ייחודית המאפשרת לכם לשלב את הדיאלוג הבין-דתי בעבודה המעשית שלכם, ובכך לקדם שיתוף פעולה וחוויית משותפת המגשרים על פני הבדלים.

עם זאת, הדיאלוג הבין-דתי אינו פתרון אחיד לכולם; עליו להסתגל למורכבות ולדינמיות המאפיינות את הקהילה שלכם. בעוד שפרקטיקות מרחבי אירופה ומחוצה לה עשויות להעניק השראה, יש להתאימן תמיד לצרכים ולסביבה הספציפית של הקבוצה שלכם. בניית רשתות ויצירת שותפויות עם בעלי עניין מקומיים ושותפים אירופיים ובינלאומיים הן קריטיות.

שמרו על פשטות וחיבור לשטח. התחילו בשיחה, בפעילות משותפת, או אפילו בכוס קפה עם מנהיגי דת מקומיים או חברי קהילה. עשו את הצעד הראשון. יזמו את הדיאלוג, צרו מרחב לחיבור אותנטטי, ואפשרו להקשבה להתפתח.

האפשרויות הן בלתי מוגבלות,

וההשפעה היא עמוקה.

הודעה אחרונה אליך

מעל הכניסה למעבדת השלום (Peace Lab) במלטה, מתנוסס מסר המכריז:

הנכנסים בשער זה, עשו שלום!

אב עם בנו

איש עם אשתו

המאמין עם זה שאינו יכול להאמין

הנוצרי עם אחיו המופרה.

מעבדת השלום הוקמה בחאל פאר, אתר שבו התחוללו קרבות אוויר עזים במהלך מלחמת העולם השנייה. היא נוסדה על ידי האב דיוניסיוס מינטוף, נזיר פרנציסקני שהאמין עמוקות בצורך במקום מפגש פתוח וללא מגבלות, שבו יוכלו אנשים מכל הרקעים והגישות להתערב אלו באלו. איזה מקום טוב יותר לטיפוח השלום מאשר אדמה שנצטלקה בעבר ממלחמה?

מאז שנות ה-70, 'מעבדת השלום' (Peace Lab) מעניקה מחסה, הכנסת אורחים וכבוד ליותר מ-480 מצטרפים חדשים מעבר לים, הנושאים עימם לא רק את חפציהם אלא גם את מורשתם הרוחנית. כיום המוסד משמש בית ל-55 פליטים ומהגרים, ונותר אחד מארגוני ההתנדבות הפעילים ביותר במלטה.

מעבדת השלום (The Peace Lab) מארחת באופן קבוע מגוון אירועים ופעילויות,

מדריך מחברת

פיין אינחלברכט (מחברת)

www.axcent.org

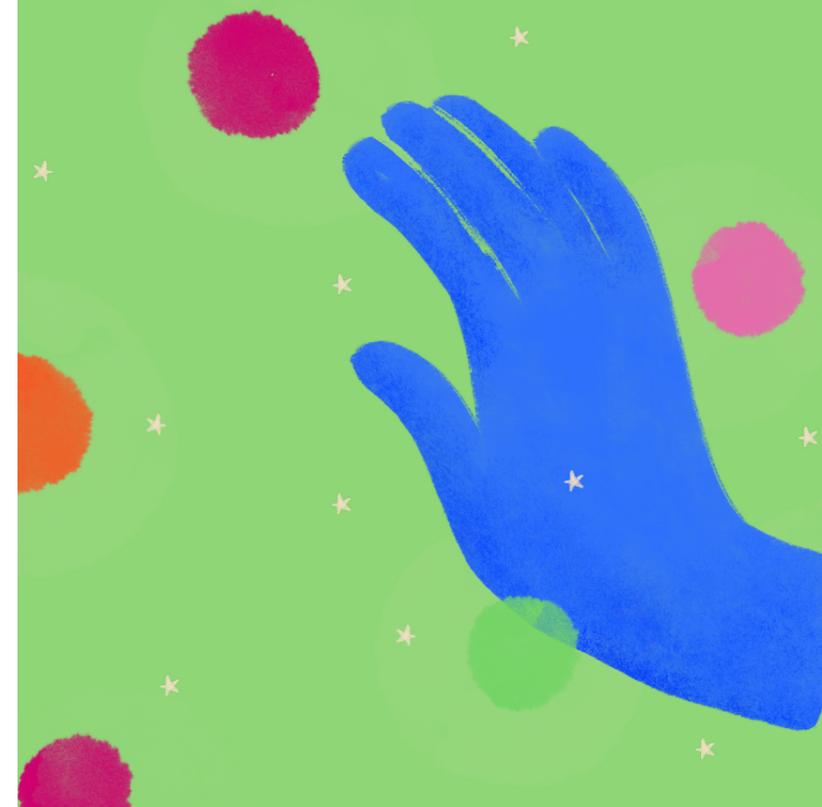
פיין אינחלברכט מביאה עימה למאמר זה ניסיון של למעלה מעשור בדיאלוג בין-דתי. כבעלת תואר שני בדתות העולם, דיאלוג בין-דתי ומדעי הדתות, היא תרמה רבות לפעילותו של Axcent vzw – ארגון פלורליסטי ללא כוונת רווח הממוקם בבריסל, בלגיה, ופועל לקידום דיאלוג ושיתוף פעולה בין דתות ותפיסות עולם שונות. במסגרת תפקידה ב-Axcent, פיתחה הגב' אינחלברכט מגוון תוכניות המיועדות לבני נוער, יוזמות חינוכיות וקהילות מהגרים. היא רואה שליחות בפיתוח מתודולוגיות חדשניות להעמקת ההשפעה והכללתיות של הדיאלוג הבין-דתי.

צור קשר: info@axcent.org

כגון סמינרים, סימפוזיונים, קבוצות לימוד, דיונים ציבוריים, הקרנות סרטים, מחנות עבודה, כנסים, תוכניות רדיו ועיתונים. מתנדביה הקימו שני בתי ספר להוראת אנגלית ומלאכת יד, בנו כנסייה ומסגד כדי להבטיח שכולם יוכלו להתפלל ללא קשר לאמונתם, והקימו מרפאה, ספרייה ומוזיאון.

האב מינטוף מציע את דברי ההשראה הללו:

על כל בני האדם להתפלל בשרוולים מופשלים.
כדי להבין באמת את מצוקות הזולת, עליכם לחיות בתוכם.
לעיתים, למעשה הפשוט ביותר יש יותר כוח מכל עוצמה
אחרת שבעולם.
לכו ואחדו את המפולג.
אשרי רודפי השלום.

מאמר מערכת מידע

האמונה היא חלק בלתי נפרד מחייהם ומהמציאות של צעירים, במיוחד בקהילות ההופכות מגוונות יותר ויותר בימינו. ככל שהמגוון הדתי מתרחב, אוריינות בין-דתית הפכה חיונית לניווט במורכבות זו. עם זאת, נושא האמונה נותר לעיתים קרובות בגדר טאבו בהקשרים של עבודה עם נוער, ובמקום לאמץ אותו – נוטים להימנע ממנו.

הפרסום 'כוחו של הדיאלוג הבין-דתי' מדגיש את החשיבות של התייחסות למגוון דתי כדי להקנות לצעירים את המיומנויות הנדרשות לשגשוג בחברה רב-דתית. מדריך זה מעניק למדריכי נוער כלים מעשיים ותובנות לשילוב דיאלוג בין-דתי בעבודתם. הפרסום, המבוסס על דוגמאות מהשטח ועל פרקטיקות מיטביות מאירופה ומחוצה לה, מציע מסגרת מקיפה לניווט בדיאלוג הבין-דתי. הוא בוחן מושגי יסוד, את תפקידם של עובדי הנוער, מתודולוגיות מעשיות וחקר מקרים מעוררי השראה.

בין אם אתם בראשית דרככם ובין אם אתם מבקשים להעמיק את העשייה שלכם, פרסום זה מדגים כיצד לקיים דיאלוג בין-דתי בצורה משמעותית ורגישה. משאב זה תוכנן במיוחד כדי לתמוך בארגונים המשתתפים בתוכניות +Erasmus (וגוף הסולידריות האירופי (European Solidarity Corps), וכן באלו העוסקים ביוזמות נוער אחרות.

ניתן להוריד פרסום זה ופרסומים נוספים של SALTO בתחום עבודת הנוער, ללא עלות, בכתובת: www.SALTO-YOUTH.net/inclusion

הנכתב במסמך זה אינו משקף בהכרח את עמדתם הרשמית של הנציבות האירופית, מרכז המשאבים SALTO Inclusion & Diversity, או הארגונים המשתתפים עמם פעולה.

פורסם בפברואר 2025 על ידי מרכז המשאבים SALTO-YOUTH Inclusion and Diversity (www.SALTO-YOUTH.net/inclusion) (תמיכה והזדמנויות למידה והכשרה מתקדמות במסגרת תוכניות Erasmus+): נוער בפעולה וגוף הסולידריות האירופי).

בסיוע OeAD-GmbH, הסוכנות הלאומית האוסטרית לתוכניות Erasmus+: תוכניות נוער בפעולה (Youth in Action) וגוף הסולידריות האירופי (European Solidarity Corps), <https://erasmusplus.at/de>

SALTO-Jint, Grétrystraat 26, 1000 Brussels, Belgium

טל: 32+ (0) 2 209 07 20

פקס: 32+ (0) 2 209 07 49

inclusion@salto-youth.net

מידע משפטי: עמותת JINT vzw, ח"פ 0441.254.285, מרשם הישויות המשפטיות (RPR) של בית המשפט לענייני עסקים דובר הולנדית, בריסל

תיאום: מריה קליאיץ' (inclusion@salto-youth.net)

מחברת: פיין אינחלברכט (info@axcent.org)

עריכה לשונית: טוד הארקין (todd@melissaharkin.com)

עיצוב ואיור: ביאטריס בלו (beatriz@maristo.com.br)

ניתן להעתיק ולהשתמש בחומרים למטרות שאינן מסחריות, וזאת בתנאי שיינתן קרדיט למקור www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion וכן תישלח הודעה למרכז בכתובת inclusion@salto-youth.net.